บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นข้าราชการ ตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ และหัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นส่วนราชการที่รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี และเป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยด้วย จึงทำให้ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี ทั้งข้าราชการเจ้าหน้าที่ ตลอดจนถึงเด็กในความอุปการะ จึงทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างสะดวก ทั้งจากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และจากประสบการณ์ การทำงาน ซึ่งเป็นทั้งผู้บริหารระดับหัวหน้าฝ่าย และผู้ปฏิบัติงานโดยตรง จึงสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการเก็บข้อมูลได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่า การเข้าไปศึกษา การสัมภาษณ์ หรือการเก็บข้อมูลต่าง ๆ นั้น เป็นการดำเนินการ ในฐานะผู้วิจัย ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการแต่อย่างใด

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเสนอข้อมูลผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือราชการ รายงานประจำปี หลักการและวิธีการปฏิบัติงาน กฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติ และแฟ้มเอกสารการปฏิบัติงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีและสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย

1.1 กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี

1.2 กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี โดยสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี

1.3 กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย แนวทาง ในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี

2. ผลการศึกษาจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ตามแนวการสัมภาษณ์ปรากฏผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส ในจังหวัดปัตตานี โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการการศึกษาค้นคว้าเอกสาร หนังสือ วารสาร บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือราชการ รายงานประจำปี หลักการและวิธีการปฏิบัติงาน และแฟ้มเอกสารการปฏิบัติงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม มีหน้าทีตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2537 ที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการเด็ก คือ เป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานของกรมประชาสงเคราะห์ในจังหวัดปัตตานี ในการดำเนินงานสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก การสงเคราะห์แก่เด็กด้อยโอกาส อันได้แก่ เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กฐานะยากจน เด็กที่มีปัญหาความประพฤติ เด็กเร่ร่อนพลัดหลง และเด็กที่มีปัญหาอื่น ๆ โดยภารกิจที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่จะป้องกันไม่ให้มีการทอดทิ้งเด็ก สนับสนุน ส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูบุตรหลานของตนเองได้ โดยมีหน่วยงานในสังกัด 2 หน่วยงาน คือ สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี และนิคมสร้างตนเองโคกโพธิ์ มีประชาสงเคราะห์อำเภอ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีและความจำเป็นเร่งด่วน จำนวน 2 อำเภอ รับผิดชอบงานของกรมประชาสงเคราะห์ในระดับอำเภอ สำหรับอำเภออื่น ๆ จังหวัดปัตตานีได้มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอรับผิดชอบงานด้านประชาสงเคราะห์ ในอำเภอนั้น ๆ ภารกิจที่สำคัญ ๆ ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส มีดังนี้

1. การสงเคราะห์เด็กในครอบครัว
2. การจัดหาครอบครัวทดแทน
3. การรับเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์
4. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
5. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
6. การประสานงานกับหน่วยงาน และองค์กรเอกชนอื่น ๆ
7. บริการเสริมและพัฒนาเด็กที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีรายได้น้อยหรือประสบปัญหาอื่น ๆ

ในการดำเนินงานในแต่ละประเด็น มีรายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

1. การสงเคราะห์เด็กในครอบครัว

มุ่งให้เด็กได้รับการดูแล เพื่อสวัสดิภาพและความมั่นคงของครอบครัว และเพื่อป้องกันไม่ให้ครอบครัวต้องแตกแยก กรมประชาสงเคราะห์ โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ได้ให้บริการแก่ครอบครัว (family assistance) ที่มีเด็กอายุแรกเกิด ถึง 18 ปี อยู่ในความอุปการะ ซึ่งประสบปัญหาความเดือดร้อนในกรณีต่าง ๆ เช่น ความยากจนขาดแคลนของครอบครัว ครอบครัวประสบปัญหาวิกฤติ หรือมีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของเด็ก เด็กที่ป่วยด้วยโรคเอดส์ เพื่อให้ครอบครัวที่ประสบปัญหานั้น สามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวของตนเอง ตลอดจนได้รับการศึกษา อบรม ตามควรแก่อัตภาพและวัยของเด็ก อันมีผลที่จะช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป โดยใช้วิธีการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อาทิ การให้คำปรึกษาหารือ การให้เงินทุนประกอบอาชีพ การสงเคราะห์ค่ารักษาพยาบาล กล่าวคือ

1.1 ให้การช่วยเหลือเงิน เพื่อเป็นค่าเลี้ยงดูหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของเด็กหรือช่วยเหลือครอบครัวของเด็ก ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การมอบทุนสำหรับการศึกษาเด็ก

1.2 การสงเคราะห์เป็นค่าเครื่องอุปโภค บริโภค ได้แก่ มุ้ง ผ้าห่ม แป้ง นมสำหรับเลี้ยงดูเด็ก เครื่องแบบนักเรียน และอุปกรณ์การศึกษา เช่นกระเป๋าหนังสือ สมุดดินสอ เป็นต้น

1.3 ในบางกรณีที่เห็นสมควรอาจช่วยเหลือครอบครัวเด็กมากกว่า 1 วิธีก็ได้

ในการดำเนินการสงเคราะห์เด็กในครอบครัวนี้ เป็นการดำเนินการตาม ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 โดยมีระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กในครอบครัว พ.ศ. 2529 และฉบับที่ 2 พ.ศ.2542 หนังสือกระทรวงการคลังที่ กค 05147/30604 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2536 หนังสือกระทรวงการคลังด่วนที่สุด ที่ กค 0526.7/23271 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2541 และหนังสือกระทรวงการคลังที่ กค 0526.7/17336 ลงวันที่ 26 เมษายน 2539 โดยอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ได้มีคำสั่งที่ 1270/2542 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2542 มอบอำนาจให้ประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทน (รายละเอียดตามภาคผนวก)

กระบวนการในการให้การสงเคราะห์ เริ่มต้นด้วย การรับเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับการติดต่อจากบิดา มารดา ญาติ ผู้ปกครอง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจภูธร หรือบุคคลทั่วไป สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ได้มอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เป็นผู้สอบข้อเท็จจริง ตามกระบวนการและวิธีการสังคมสงเคราะห์ เพื่อพิจารณาให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กแต่ละราย ตามความเหมาะสม ในรูปแบบการสังคม

สงเคราะห์เฉพาะราย โดยยึดหลักตามนโยบายของกรมประชาสงเคราะห์ที่มุ่งเน้นให้เด็กได้มีโอกาสได้อยู่กับครอบครัวเดิมของเด็กให้มากที่สุด โดยจะพิจารณาให้การสงเคราะห์ ในรูปของเงิน สิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค นม อาหารเสริม การให้ทุนประกอบอาชีพของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า การให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือดังกล่าว ยังไม่สามารถให้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามความเหมาะสม จึงจะพิจารณาส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ตามความเหมาะสม ซึ่งจะถือว่าเป็นหนทางสุดท้ายที่จะพิจารณา

กรณีเด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งเกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ถูกทิ้งหลังคลอดในโรงพยาบาลที่สาธารณะ กรณีที่ถูกทอดทิ้งในโรงพยาบาล หลังจากโรงพยาบาล ได้ส่งหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับเด็ก นักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เพื่อดำเนินการติดตามบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง ถ้าปรากฏที่อยู่ ในเขตจังหวัดปัตตานี จะติดตามตามที่อยู่ที่ปรากฏในเอกสารของเด็ก เช่น สูติบัตรเด็ก ที่อยู่ของบิดา มารดาเด็ก ถ้าไม่พบจะประกาศทางสื่อมวลชน อันได้แก่ สถานีวิทยุต่าง ๆ ในจังหวัด กรณีปรากฏที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ จะขอความร่วมมือสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดนั้น ๆ ในการติดตาม และประกาศสืบหาทางสื่อมวลชน ถ้าพบบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง จะสอบข้อเท็จจริงถึงความพร้อมในการรับเด็กไปอุปการะเอง ถ้าพร้อมและตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารหลักฐานต่าง ๆ แล้ว ก็จะพิจารณาให้รับเด็กไปอุปการะเองได้ โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์อาจพิจารณาช่วยเหลือ ในรูปแบบการสงเคราะห์ครอบครัว ตามความจำเป็นและเหมาะสม

ในกรณีไม่พบบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง หรือพบแต่ไม่มีความพร้อมที่จะรับเด็กกลับไปอุปการะเองได้ จะให้บิดา มารดา หรือญาติ ลงนามในข้อตกลงในการมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์ ใน 2 ลักษณะ คือ ฝากไว้ชั่วคราวโดยเงื่อนไขว่าจะต้องไปเยี่ยมเยียนดูแลเด็ก และเมื่อมีความพร้อมก็จะรับเด็กไปอุปการะเลี้ยงดูเอง และอีกรูปแบบหนึ่งการมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของกรมประชาสงเคราะห์โดยเด็ดขาด กรณีนี้สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี หรือสถานสงเคราะห์เด็กที่รับอุปการะเด็กสามารถที่จะมอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลอื่นได้ หลังจากได้รับการอนุมัติให้ระงับการติดตามประวัติเด็ก จากกรมประชาสงเคราะห์แล้ว

ส่วนกรณี เด็กถูกทอดทิ้งในสถานที่อื่น ๆ ถ้าไม่มีหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับเด็ก นักสังคมสงเคราะห์ จะ ไปแจ้งความเพื่อลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐาน ที่สถานีตำรวจภูธรท้องที่ นอกจากนั้นจะประสานขอความร่วมมือกับสำนักทะเบียน เพื่อดำเนินการในเรื่องหลักฐานทางทะเบียนราษฎรของเด็ก พร้อมทั้งประกาศสืบหาบิดา มารดา และญาติทางสื่อมวลชนในท้องถิ่น

เด็กเร่ร่อน พลัดหลง จะแจ้งความไว้เป็นหลักฐานที่สถานีตำรวจภูธรท้องที่ ถ้าเด็กสามารถให้รายละเอียดต่าง ๆ หรือจำสถานที่บ้านตนเองได้ ก็จะติดตามสืบหาบิดา มารดา หรือญาติในเขตจังหวัดปัตตานี จะติดตามด้วยตนเอง ถ้าในเขตจังหวัดอื่น ๆ จะขอความร่วมมือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดต่าง ๆ กรณีเด็กจำที่อยู่ไม่ได้และทราบชื่อที่อยู่ตนเอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะตรวจสอบหลักฐานทะเบียนราษฎร โดยขอความร่วมมือนายทะเบียนจังหวัดปัตตานี ถ้าได้ข้อมูลก็จะดำเนินการติดตาม กรณีติดตามพบบิดา มารดา หรือญาติและประสงค์จะรับกลับเมื่อตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานเอกสารก็พิจารณาให้รับเด็กได้ โดยอาจให้การพิจารณาช่วยเหลือตามความเหมาะสมเช่นเดียวกัน ถ้าไม่มีความพร้อมที่จะรับกลับก็ดำเนินการตามที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น และพิจารณาส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนการส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ ก่อนหน้านี้ นักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่ จะรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อทราบเพื่อมีหนังสือขออนุมัติกรมประชาสงเคราะห์ ในการพิจารณาส่งเด็กเข้ารับการอุปการะตามความเหมาะสม โดยในระหว่างรออนุมัติหรือระหว่างการติดตามบิดา มารดา หรือญาติ นั้น ในทางปฏิบัติสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จะส่งเด็กเข้ารับการอุปการะชั่วคราวในสถานสงเคราะห์ตามความเหมาะสม

ต่อมากรมประชาสงเคราะห์ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก อย่างเร่งด่วน และเป็นการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์จึงได้มอบอำนาจในการรับและจำหน่ายเด็กของสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กนั้น ๆ เป็นผู้ปฏิบัติราชการแทน ฉะนั้น เมื่อมีกรณีที่จะส่งเด็กเข้าสถานสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่จะนำเสนอประชาสงเคราะห์จังหวัด เพื่อมีหนังสือส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ตามความเหมาะสม

การสงเคราะห์เด็กในครอบครัวตามที่กล่าวมาแล้วเป็นกรณีที่มีเด็กด้อยโอกาสหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส มาติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ยังมีอีกกรณีหนึ่ง ที่สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ได้ดำเนินการซึ่งถือเป็นการจัดสวัสดิการสังคมเชิงรุก โดยได้รับจัดสรรงบประมาณสำหรับการสงเคราะห์เด็กในครอบครัว ซึ่งการดำเนินงาน โดยการให้การสงเคราะห์แก่เด็กในครอบครัว โดยได้มอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบเป็นผู้ประสานงานประจำอำเภอต่าง ๆ

ในอำเภอที่ไม่มีประชาสงเคราะห์อำเภอ เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงาน ในการให้การสงเคราะห์เด็กดังกล่าว กับบัณฑิตอาสา ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน (ศสบ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และหน่วยงานอื่น ๆ ในการพิจารณาสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็ก ทั้งนี้โดยอาศัย ฐานข้อมูลจากการสำรวจ ตามโครงการส่งเสริมสวัสดิการสังคมระดับครัวเรือนทั่วประเทศ (สสค.) ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดจ้างบัณฑิตอาสาเพื่อสำรวจข้อมูลผู้ด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ ทั่วประเทศ เมื่อ ปี พ.ศ. 2542 ทั้งนี้จะพิจารณาให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ เป็นเงิน สิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การศึกษาเป็นต้น ตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2. การจัดหาครอบครัวทดแทน

ในกรณีที่เด็กไม่สามารถอยู่กับครอบครัวตนเองได้ โดยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จะพยายามจัดหาครอบครัวทดแทนให้กับเด็ก ทั้งแบบครอบครัวชั่วคราว และครอบครัวถาวร อันได้แก่ การฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน การสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ หรือ การดำเนินการเกี่ยวกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยการพิจารณาจัดหาครอบครัว ที่มีใจรักเด็กรับเด็กไปอุปการะ และมีสภาพครอบครัวดี สภาพแวดล้อมดี มีความพร้อมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และมีความต้องการที่จะอุปการะเด็ก ซึ่งผู้ที่จะรับเด็กไปอุปการะจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม ตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ออกเยี่ยมเยียนเด็ก และผู้อุปการะเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ผู้ที่รับเด็กไปอุปการะแบบครอบครัวอุปถัมภ์ อาจจะได้รับเงินช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูจากทางราชการ แต่หากผู้อุปการะเด็กไม่ประสงค์จะขอรับเงินช่วยค่าเลี้ยงดู ทางราชการอาจพิจารณาช่วยเหลือในการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ค่ารักษาพยาบาลกรณีเจ็บป่วย และอื่น ๆ ตามความเหมาะสมในแต่ละรายไป ซึ่งมีการดำเนินงาน ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน

ในกรณีที่เด็กไม่สามารถอยู่กับครอบครัวตนเองได้ โดยเหตุผลประการใดประการหนึ่งก็ตาม สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีจะพยายามจัดหาครอบครัวอื่นให้แก่เด็ก โดยพิจารณามอบเด็กให้ผู้ที่มีจิตใจรักเด็ก ซึ่งสภาพครอบครัวอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และมีความต้องการที่จะอุปการะเด็กรับเด็กไปอุปการะ โดยเด็กที่จะมอบ จะเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัวตนเองได้ เนื่องจากความจำเป็นบางประการ ผู้ที่ประสงค์จะรับเด็กไปอุปการะ จะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสมตามที่กรมประชาสงเคราะห์ได้กำหนดไว้ โดยมี นักสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้พิจารณาและออกเยี่ยมเยียนเด็ก และผู้อุปการะเด็กเป็นประจำ เพื่อให้คำแนะนำ

ในการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ผู้ที่รับเด็กไปอุปการะอาจได้รับเงินช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูเด็กจากทางราชการเดือนละ 300 บาท ต่อเด็ก 1 คน แต่หากไม่ประสงค์จะรับเงินค่าเลี้ยงดู ทางราชการก็จะพิจารณาช่วยเหลือในการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ค่ารักษาพยาบาล และอื่น ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป แต่การฝากเลี้ยงแบบนี้ถือว่าเด็กยังอยู่ในความปกครองของกรมประชาสงเคราะห์ กรมอาจพิจารณาเรียกเด็กคืน เมื่อปรากฏว่าการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม หรือบิดา มารดาที่แท้จริงของเด็กมารับเด็กคืน

2.2 การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

เป็นการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2533) และ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในการดำเนินงาน มีขั้นตอนการดำเนินงาน 2 กรณี คือ

2.2.1 กรณีที่ ที่เด็กมีบิดา มารดา และบิดาสามารถลงนามให้ความยินยอมในการมอบเด็กให้เป็นบุตรบุญธรรมของผู้อื่นได้ กรณีที่ได้เลี้ยงดูเด็กถูกทอดทิ้งมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และศาลมีคำสั่งให้ความยินยอมแทนบิดา มารดาในการมอบเด็กเป็นบุตรบุญธรรม คณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม มอบอำนาจให้คณะอนุกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมประจำจังหวัดปัตตานี เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติให้ผู้ขอรับเด็กจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมหรือไม่ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.2.1.1 ผู้ประสงค์จะขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ยื่นคำขอพร้อมเอกสาร ณ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี

2.2.1.2 นักสังคมสงเคราะห์ตรวจสอบเอกสารหลักฐานแล้ว จะเยี่ยมบ้านเพื่อสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมถึงสภาพความเป็นอยู่ ประวัติส่วนตัว ความพร้อมทางเศรษฐกิจสังคม พร้อมทั้งสอบถามจากบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อพิจารณารับรองคุณสมบัติ

2.2.1.3 ถ้าเห็นว่าสมควรพิจารณาให้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ ก็จะนำเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับเพื่อพิจารณา

2.2.1.4 กรณีได้รับยกเว้นการทดลองเลี้ยงดูตามกฎหมาย สามารถนำเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเพื่อพิจารณาอนุมัติให้ไปจดทะเบียนการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ณ สำนักทะเบียนอำเภอท้องที่ที่มีภูมิลำเนา (มีชื่อในทะเบียนบ้าน)

2.2.1.5 ถ้ากรณีที่ต้องทำการทดลองเลี้ยงดูตามกฎหมาย ผู้ว่าราชการจังหวัด จะพิจารณาว่าจะอนุมัติให้ทดลองเลี้ยงดูเด็ก หรือไม่ โดยระยะเวลาการทดลองเลี้ยงดูระยะเวลา 6 เดือน โดยในขณะที่ทำการทดลองเลี้ยงดูนักสังคมสงเคราะห์จะเยี่ยมบ้าน 2 เดือน

ต่อหนึ่งครั้ง ถ้าเห็นว่ามีความพร้อม ก็จะนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อนำเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเพื่อพิจารณาอนุมัติให้ไปจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ถ้าเห็นว่ามีคุณสมบัติไม่เหมาะสม จะรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อยกเลิกการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม หรือถ้าเห็นว่าสมควรทำการทดลองเลี้ยงดูต่อไปอีกได้เป็นเป็นเวลาอีก 2 ครั้ง ระยะเวลาครั้งละ 6 เดือน ก่อนพิจารณานำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพร้อมความเห็นว่าสมควรนำเข้าที่ประชุมคณะอนุกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเพื่อพิจารณาอนุมัติให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ณ สำนักทะเบียนท้องที่ที่มีภูมิลำเนา

2.2.2 กรณีเด็กถูกทอดทิ้งและอยู่ในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จะเป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติเบื้องต้นและเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี พิจารณา ในการเสนอ กรมประชาสงเคราะห์เพื่อพิจารณาอนุมัติให้ทดลองเลี้ยงดู ก่อนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และเป็นอำนาจของคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ว่าจะอนุมัติให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมหรือไม่ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.2.2.1 ผู้ที่ประสงค์จะรับเด็กต้องยื่นคำขอพร้อมเอกสาร ณ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี พร้อมระบุชื่อ นามสกุล และรายละเอียดเกี่ยวกับเด็ก กรณีที่ทราบถ้าไม่ทราบก็ต้องระบุคุณสมบัติเด็กพอสังเขป เช่น เพศ ช่วงอายุของเด็ก

2.2.2.2 นักสังคมสงเคราะห์ตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น เอกสารหลักฐาน แล้วเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เพื่อให้ความเห็นชอบในการเสนอกรมประชาสงเคราะห์ในการพิจารณาอนุมัติคุณสมบัติ

2.2.2.3 กรมประชาสงเคราะห์ แจ้งการอนุมัติ มายังจังหวัดปัตตานี เพื่อแจ้งผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้ไปคัดเลือกเด็กหรือ ดูเด็กในสถานสงเคราะห์ที่ระบุ (กรณีที่ระบุเด็ก) หรือสถานสงเคราะห์ที่เหมาะสม พร้อมทั้งแจ้งสถานสงเคราะห์ เพื่อทราบ

2.2.2.4 สถานสงเคราะห์จะแจ้งชื่อเด็ก ประวัติเด็ก พร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังกรมประชาสงเคราะห์ เพื่อเสนออธิบดีกรมประชาสงเคราะห์เพื่อพิจารณาอนุมัติ

2.2.2.5 กรมประชาสงเคราะห์ แจ้งจังหวัดปัตตานีเพื่อแจ้งผู้ขอรับเด็กให้ไปรับเด็กไปทดลองเลี้ยงดู พร้อมแจ้งสถานสงเคราะห์เด็กเพื่อทราบ และมอบเด็กให้ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

2.2.2.6 ในระหว่างการทดลองเลี้ยงดูนักสังคมสงเคราะห์จะเยี่ยมบ้าน 2 เดือนต่อหนึ่งครั้ง ถ้าเห็นว่ามีความพร้อมก็จะนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อแจ้ง กรมประชา

สงเคราะห์ ในการนำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เพื่อพิจารณาอนุมัติให้ไปจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

2.2.2.7 ถ้าเห็นว่ามีคุณสมบัติไม่เหมาะสมก็จะรายงานผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อแจ้งกรมประชาสงเคราะห์ ในการยกเลิกการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ถ้าเห็นว่าสมควรทำการทดลองเลี้ยงดูต่อไปอีกได้เป็นเป็นเวลา อีก 2 ครั้งระยะเวลาครั้งละ 6 เดือน ก่อนพิจารณานำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อแจ้งกรมประชาสงเคราะห์ พร้อมความเห็นว่าสมควรนำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เพื่อพิจารณาอนุมัติให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ณ สำนักทะเบียนท้องที่ ที่ผู้ขอรับเด็กมีภูมิลำเนา

2.2.2.8 เมื่อกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมอนุมัติให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ กรมประชาสงเคราะห์จะแจ้งจังหวัดปัตตานี เพื่อแจ้งผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ไปจดทะเบียน ณ สำนักทะเบียนท้องที่

2.2.2.9 เมื่อจดทะเบียนการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม แล้วจังหวัดจะแจ้งสถานสงเคราะห์เด็กเพื่อแจ้งย้ายทะเบียนบ้านเด็กไปเข้าทะเบียนบ้านของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พร้อมมอบสูติบัตรเด็กให้กับผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

2.3 การรับเด็กไปอุปการะแบบครอบครัวอุปถัมภ์

เป็นการปฏิบัติตาม ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544 มีขั้นตอนและกระบวนการ เช่นเดียวกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ได้มีคำสั่งมอบอำนาจให้ประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ปฏิบัติราชการแทน ในการพิจารณาอนุมัติให้ผู้ขอรับอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

3. การรับเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์เด็ก

เป็นลักษณะการให้บริการสวัสดิการสังคมในรูปของสถาบัน ที่ทำหน้าที่ทดแทนครอบครัวเดิมของเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจะให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านอื่นได้แล้ว โดยมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคมของเด็ก บริการให้เด็กได้รับการศึกษา ทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ โดยจัดสถานสงเคราะห์ ประเภทต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก เช่น สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน เด็กชาย เด็กหญิง เด็กพิการ เป็นต้น เด็กที่ต้องรับอุปการะไว้ อาจเป็นระยะสั้น ระยะยาว ขึ้นอยู่กับความจำเป็น ความต้องการของเด็ก ความเหมาะสม ตลอดจนการปรับตัวของเด็ก และครอบครัวของเด็กแต่ละราย เมื่อมีเด็กหรือครอบครัวของเด็กที่มีปัญหาจำเป็นต้องส่งเข้ารับการอุปการะ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จะพิจารณาส่งเด็กเข้ารับการอุปการะตามความเหมาะสม โดยเด็กอ่อนแรกเกิด

ถึง 6 ปี จะส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านสงขลา เด็กชายอายุ 6 ถึง 18 ปี จะส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์เด็กชายจังหวัดยะลา หรือสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดนราธิวาส เด็กพิการจะส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการและทุพพลภาพ และสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ซึ่งสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กพิการจะอยู่ส่วนกลาง คือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

4. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การดำเนินงานในด้านนี้ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาทุก ๆ ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม รวมทั้งเพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งจะเป็นทรัพยากรของชาติต่อไปในอนาคตในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ ได้ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือครอบครัวในกรณีที่บิดา มารดา ต้องออกทำงานนอกบ้าน แต่ไม่สามารถหาผู้มาเลี้ยงดูบุตรของตนเองได้ โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี มีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและควบคุมสถานสงเคราะห์และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน โดยมีหน้าที่ในการรับคำร้องขอจัดตั้งและให้คำแนะนำปรึกษา การส่งเสริมทางวิชาการ เพื่อให้สถานสงเคราะห์และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้ใดประสงค์จะจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนจะต้องยื่นขออนุญาตจัดตั้ง ณ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี โดยจะพิจารณาออกใบอนุญาต ให้เฉพาะสถานสงเคราะห์เด็กและสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2515) ออกตามความในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515 ในปัจจุบัน จังหวัดปัตตานีมีสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนในความดูแล จำนวน 4 แห่ง ซึ่งนอกจากการควบคุม กำกับแล้ว สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ยังให้ให้การสนับสนุนเป็น นม อาหารเสริม และของเล่นในการเสริมพัฒนาการเด็ก โดยจะช่วยสิ่งเหล่านี้ได้ในวงเงินไม่เกิน 300 บาทต่อเด็ก 1 คน

5. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

สภาพสังคมปัจจุบัน มีเด็กจำนวนมากที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ขาดสภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือมีปัญหาความประพฤติอันเนื่องจากขาดการศึกษา หรือต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน เพราะเหตุผลความจำเป็น เด็กและเยาวชนเหล่านี้หากไม่ได้รับการปฏิบัติดูแลและคุ้มครองสวัสดิภาพโดยเหมาะสม ก็จะเป็นภัยต่อสังคมและประเทศชาติในอนาคต กรมประชาสงเคราะห์ โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ได้ดำเนินการในด้านนี้ ดังนี้

5.1 การดำเนินการตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติ เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ที่มีการให้การคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่ถูกกระทำผิด เปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้น ได้รับการอบรม ฟื้นฟูจิตใจ การบำบัดรักษาโรค การฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขณะเดียวกัน ยังเป็นการปราบปรามการค้าประเวณี มีการคุ้มครองบุคคลโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ที่อาจถูกล่อลวงหรือชักพาไปเพื่อการค้าประเวณี และมีการกำหนดโทษบุคคลซึ่งกระทำชำเราเด็ก ในสถานค้าประเวณี บุคคลซึ่งหารายได้จากการค้าประเวณี ของเด็กและเยาวชน และบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการจัดหาผู้อยู่ในความปกครอง ไปเพื่อการค้าประเวณี ให้อำนาจศาล ในการที่จะถอนอำนาจการปกครองของ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นเด็ก เพราะเหตุที่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจให้ผู้อยู่ในความปกครองกระทำการค้าประเวณี

5.2 การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปราม การค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับความผิดในเรื่องการค้าหญิงและเด็ก การซื้อขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด รับ หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังซึ่งหญิงหรือเด็ก หรือจัดให้หญิงหรือเด็กกระทำการหรือยอมรับกระทำการใดเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น ไม่ว่าหญิง หรือเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี กฎหมายว่าด้วยสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

การดำเนินการตามข้อ 5.1 และข้อ 5.2 สำนักงาน ฯ จะดำเนินการเพื่อป้องกันและ ปราบปรามการกระทำผิดตาม พระราชบัญญัติ ทั้งสองฉบับ โดยร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี สถานีตำรวจภูธรต่าง ๆ ในการตรวจตรา และกำกับให้สถานบริการต่าง ๆ ไม่ให้กระทำการอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยในการดำเนินระดับจังหวัดจะมีการทำงานในรูปของคณะกรรมการ เรียกว่า คณะกรรมการ คุ้มครองและพัฒนาอาชีพประจำจังหวัดปัตตานี มีผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เป็นประธาน กรรมการ ประกอบด้วยกรรมการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่มีการจับกุมเด็กที่กระทำการค้าประเวณี หรือถูกกระทำให้ค้าประเวณี อายุไม่เกิน 18 ปี และไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่น ซึ่งเป็น ความผิดที่มีโทษจำคุกหรือต้องคำพิพากษาให้จำคุก และพนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบคดีแล้ว เมื่อสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีได้รับแจ้งจากสถานตำรวจภูธรอำเภอต่าง ๆ ก็จะดำเนินการจัดส่งตัวไปรับการดูแลในสถานแรกรับที่มีเขตรับผิดชอบ คือ สถานคุ้มครองและ พัฒนาอาชีพสตรีภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (บ้านศรีสุราษฎร์) ถ้าส่งตัวไม่ทันจะฝากไว้ชั่วคราว

ในสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์จัดให้เป็นสถานที่รับตัวชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติ ฯ ส่วนกรณีที่ผู้กระทำผิด เมื่อศาลพิจารณาถึงประวัติความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของนั้นเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ แต่ควรจะได้รับการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพแทน สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จะส่งเข้ารับการคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ ณ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การดำเนินงานในเรื่องนี้ ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีตาม ข้อ 5.1 และ 5.2 ในปัจจุบัน จะมีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการจับกุมผู้กระทำผิดหรือถูกกระทำความผิดฐานการค้าประเวณีที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี จะแจ้งสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี เพื่อส่งเข้ารับการคุ้มครอง ฯ ตามที่กล่าวมาแล้ว นอกจากกรณีที่สามารถติดต่อบิดา มารดา ได้และยืนยันที่จะรับเด็กกลับ และพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กจะได้รับการดูแลที่เหมาะสม ก็จะให้บิดา มารดา มารับตัวกลับไป

5.3 การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2540 การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 มีบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแก่เด็กหรือเด็กที่ประทำความผิดในกรณีเด็กที่อายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี และเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี โดยมีการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิด หรือเป็นการกำหนดความผิดเฉพาะ เป็นการกำหนดในกรณีที่มีผู้กระทำผิดหรือผู้เสียหายเป็นเด็ก ไม่ว่าในขั้นตอนการสอบสวน การพิจารณาคดี จำเป็นต้องมีการปฏิบัติพิเศษแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ กล่าวคือ ในขั้นสอบสวน กรณีเป็นเด็ก กระทำโดยวิธีพิเศษ แตกต่างจากการสอบสวนปากคำผู้ใหญ่ โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบปากคำเด็กด้วย และถ้าเด็กนั้นจะต้องขึ้นศาลเพื่อให้การเป็นพยานเด็กไม่ต้องอยู่ในห้องพิจารณาคดีร่วมกับจำเลยและบุคคลอื่น แต่สามารถอยู่ในห้องแยกต่างหากมีโทรทัศน์วงจรปิดให้เด็กเห็นภาพขณะศาลกำลังพิจารณา และตัวเด็กเองสามารถให้การตอบคำถามของ อัยการ ทนายจำเลยจากห้องนี้ ผ่านโทรทัศน์วงจรปิด มีนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ที่เด็กให้ความไว้วางใจอยู่กับเด็กในห้องดังกล่าว เพื่อให้การดูแลและช่วยปรับคำถามพยานให้เหมาะสมกับเด็ก โดยที่ไม่เปลี่ยนความหมาย นอกจากนี้ ยังสามารถใช้วีดีโอเทปการสัมภาษณ์และสอบปากคำ ที่นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ และพนักงานอัยการ เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี เป็นหน่วยกลางที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ มีการมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมในกระบวนการที่กล่าวมาแล้ว

6. การประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรเอกชนอื่น ๆ

สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ยังได้ประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรเอกชนอื่น ๆ เพื่อประสานการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตจังหวัดปัตตานี ดังนี้

6.1 มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มอบหมายให้ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีพิจารณาคัดเลือกเด็กด้อยโอกาส ที่สมควรได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือ โดยมูลนิธิ ฯ จะให้การช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษาเด็ก ปัจจุบันมีเด็กในจังหวัดปัตตานีได้รับการช่วยเหลือ จำนวน 3 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 1 คน เป็นเงินภาคการศึกษาละ 4,000 บาท ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน เป็นเงินภาคการศึกษาละ 9,000 บาท และระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน เป็นเงินภาคการศึกษาละ 15,000 บาท

6.2 มูลนิธิชาวต่างประเทศช่วยงานกรมประชาสงเคราะห์ (International Support Group : ISG) เป็นองค์กรของสตรีชาวต่างประเทศที่สามีมาทำงานในประเทศไทย ซึ่งรวมตัวกันทำกิจกรรมสาธารณกุศล ในส่วนของจังหวัดปัตตานี มูลนิธิ ฯ ได้ให้การช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษาแก่เด็ก จำนวน 28 ราย รายละ 1,500 – 2,000 บาทต่อภาคการศึกษา นอกจากนั้นผู้อุปการะเด็กบางรายยังมอบเงินพิเศษแก่เด็กในบางโอกาสด้วย

6.3 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้มอบเงินสงเคราะห์แก่เด็กพิการ จำนวน 3 คน เป็นรายเดือน เดือนละ 300 บาทต่อคน

6.4 สำนักราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ฯ พระบรมราชินีนารถ ได้มอบเงินพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี แก่ครอบครัวเด็กซึ่งฐานะยากจน มีบุตรฝาแฝด จำนวน 1 ราย เดือนละ 2,000 บาท

7. บริการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีรายได้น้อย หรือประสบปัญหาอื่น ๆ

7.1 การส่งเสริมการฝึกอาชีพแก่สตรีและเยาวสตรีที่ไม่ได้ศึกษาต่อหรือสตรีที่ว่างงานในสถานสงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีของกรมประชาสงเคราะห์ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ หรือการประสานกับศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ใดยการส่งสตรีหรือเยาวสตรีที่ประสงค์จะฝึกอาชีพเข้ารับการฝึกอาชีพระยะสั้น 3 เดือน หรือ 6 เดือน

7.2 การดำเนินงานทุนประชาศึกษาสงเคราะห์ (ทปศ.1) เป็นเงินที่กรมประชาสงเคราะห์จัดสรรให้จังหวัด นำมาพิจารณาให้ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนได้กู้เป็นทุนการศึกษาบุตร

7.3 การดำเนินการตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จะเป็นผู้ควบคุม ดูแลการดำเนินกิจการหอพักเอกชนในจังหวัด ไม่ว่าการจดทะเบียนหอพัก การขอเป็นผู้จัดการหอพัก เพื่อเป็นการคุ้มครอง ป้องกันเด็กนักเรียน นักศึกษาที่เข้าพักอาศัย มีหน้าที่ควบคุมสอดส่อง ตลอดจนตรวจตรา ให้ผู้ประกอบการหอพัก ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

7.4 เด็กกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ นอกจากการดำเนินงานตามที่กล่าวมาแล้ว สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ยังมีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการแก่เด็กกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ คือ เด็กพิการ เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เช่นบิดา มารดา หรือผู้ปกครองติดเชื้อเอดส์ โดยมีรูปแบบทั้ง การให้การสงเคราะห์ครอบครัว การจ่ายเบี้ยยังชีพ เป็นต้น

กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี โดยสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ใช้วิธีการเดียวกับการเก็บข้อมูลของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี คือ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม มีผลการศึกษา ดังนี้

สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี เป็นหน่วยงาน ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี เปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2522 มีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ ตามภาคผนวก 1 มีขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับเด็กด้อยโอกาส กล่าวคือ เมื่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดอื่น ๆ โดยเฉพาะใน 14 จังหวัดภาคใต้ หรือสถานสงเคราะห์อื่น ๆ ที่ได้รับอนุมัติให้ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะ นักสังคมสงเคราะห์จะสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากเอกสาร จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเด็ก (กรณีที่มี) โดยเด็กแต่ละคนจะมีสมุดทะเบียนประวัติ เพื่อบันทึกประวัติความเป็นมา พัฒนาการ การศึกษา ความประพฤติ ประวัติการเจ็บป่วย และอื่น ๆ นักสังคมสงเคราะห์จะพูดคุยและสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก เพื่อให้เด็กมีความคุ้นเคย ก่อนส่งเด็กเข้าอาคารพักตามความเหมาะสม

สถานสงเคราะห์เด็กสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ในปัจจุบัน ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กโดยใช้สภาวะความต้องการพื้นฐานสำหรับเด็ก (สพด.)

เป็นการสงเคราะห์พื้นฐานทั่วไป รวมทั้งการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี เดิมสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ได้เปิดดำเนินการโดยการรับเด็กทั้งเพศชาย และเพศหญิง อายุ 6 – 18 ปี โดยเน้นเด็กที่กำพร้า อนาถา ไร้ที่พึง เป็นอันดับแรก จัดเด็กแยก เพศ ชาย- หญิง จัดเด็กให้พักตามอาคารพักต่าง ๆ และมีวิวัฒนาการในการรับอุปการะเด็กตลอดมา จนถึงปัจจุบัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นการรับอุปการะเฉพาะเด็กเพศหญิงในช่วง อายุดังกล่าว ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2543 ในปัจจุบันการสงเคราะห์พื้นฐานและบริการที่ดำเนินการอยู่ มีดังนี้

1. บริการด้านการเลี้ยงดู

หลังจากแม่บ้าน และหรือพี่เลี้ยงได้รับตัวเด็กจากนักสังคมสงเคราะห์ แม่บ้านและหรือพี่เลี้ยง จะมีบริการด้านการเลี้ยงดู จัดที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันให้แก่เด็ก แม่บ้านและหรือพี่เลี้ยงจะ ทำหน้าที่ดูแลให้ความรัก ความอบอุ่น เสมือนเป็นมารดาที่แท้จริงของเด็ก และให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหา ดูแลความสะอาดเรียบร้อย และสภาพเป็นอยู่โดยทั่วไปแก่เด็ก ดูแลความเป็นอยู่ จัดอาหารเลี้ยงเด็กวันละ 3 มื้อ เด็กที่ออกไปเรียนภายนอกจะได้รับเงินค่าอาหารกลางวันและค่าพาหนะ ปัจจุบันสถานสงเคราะห์เด็กได้จัดให้เด็กได้พักตามอาคารพักต่าง ๆ จำนวน 5 อาคาร โดยรวมกลุ่มเป็นเขตบ้าน โดยเขตบ้านที่ 1 เรียกว่าเขตบ้านบุหงาตานี มีจำนวน 2 อาคารพัก เขตบ้านที่ 2 เรียก เขตบ้านพิกุลตันหยง มี 1 อาคารพัก เขตบ้านที่ 3 เรียก เขตบ้านชบารายา มี 2 อาคารพัก มีข้าราชการระดับรองลงมาจากผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็ก เป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุม ดูแล กำกับ ในด้านการปรุงอาหารรับประทานจะมีคนครัวหรือแม่ครัว เป็นคนดำเนินการซื้ออาหารสด เพื่อแจกจ่ายให้เด็กแต่ละอาคารพัก นำไปปรุงรับประทานกันเอง โดยจัดแบ่งสถานที่ตามความเหมาะสมในอาคารโรงอาหาร สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ได้รับการการจัดสรรงบประมาณ เป็นค่าอาหารสำหรับเด็ก ซึ่งมีวิวัฒนาการ และเพิ่มขึ้น มาเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในอัตรา คนละ 32 บาท ต่อวัน ตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง สำหรับเด็กที่ไปเรียนภายนอกสถานสงเคราะห์จะได้รับงบประมาณค่าอาหารกลางวันวันละ 26 บาท จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันเด็กไม่มีปัญหาเรื่องอาหาร การกิน จะมีปัญหาในสมัยก่อน ที่มีเด็กในความอุปการะเป็นจำนวนมาก

2.บริการด้านการรักษาพยาบาล

จัดให้มีเจ้าหน้าที่พยาบาลประจำสถานสงเคราะห์ มีการตรวจสุขภาพเด็กเป็นประจำทุกเดือน จัดให้เด็กได้รับภูมคุ้มกันโรค เช่น วัคซีนป้องกันโรคระบาด จัดให้มีบริการทันตอนามัย จัดบริการรักษาพยาบาลยามเด็กเจ็บป่วยในสถานสงเคราะห์หากป่วยรุนแรงจะไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล

3. บริการด้านการศึกษาสายสามัญ

เดิมสถานสงเคราะห์จะมีการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงประถมศึกษาปีที่ 4 หลังจากนั้นจึงจะส่งเด็กไปเรียนในโรงเรียนภายนอกสถานสงเคราะห์ แต่เพื่อให้เด็กได้พบกับสภาพแวดล้อมในสังคมตามธรรมชาติ เหมือนเด็กในครอบครัวปกติทั่วไป จึงได้ส่งเด็กทุกระดับไปเรียนในสถานศึกษาภายนอกสถานสงเคราะห์ โดยมีการจัดการศึกษาสายสามัญสำหรับเด็ก ดังนี้

3.1 จัดชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กที่เข้าใหม่ เพื่อทดสอบความรู้หรือความรู้ยังไม่ถึงระดับตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็กที่เชาว์ปัญญาต่ำหรือเรียนช้า

3.2 ให้การศึกษาสามัญภาคบังคับ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาส่งเด็กออกไปเรียนภายนอกสถานสงเคราะห์ ในระดับประถมศึกษา ณ โรงเรียนเทศบาล 3 และเทศบาล 5 ระดับมัธยมศึกษา ณ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ โรงเรียนเดชะปัตตนะยานุกูล และโรงเรียนเทศบาล 1 ระดับอาชีวศึกษา ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี ระดับอุดมศึกษา ณ สถาบันราชภัฏยะลา

ในการไปเรียนภายนอกสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กชั้นอนุบาล ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา สถานสงเคราะห์จะจัดเจ้าหน้าที่ไปส่งในตอนเช้าและรับกลับในตอนเย็น โดยรถยนต์ของสถานสงเคราะห์ ส่วนเด็กระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา จะให้เด็กเดินทางไปด้วยตนเอง

นอกจากนั้นสถานสงเคราะห์ยังจัดจ้างวิทยากรพิเศษเพื่อสอนเสริมแก่เด็กในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ดนตรีไทย เป็นต้น และในกรณีที่จำเป็นข้าราชการเจ้าหน้าที่ แม่บ้านหรือพี่เลี้ยงเด็กจะคอยแนะนำหรือสอนเด็กหรือให้คำแนะนำแก่เด็กในการทำการบ้าน

4. บริการด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ

ในช่วงแรก ๆ ของการดำเนินงานสถานสงเคราะห์เด็ก สถานสงเคราะห์จะจัดฝึกอบรมวิชาชีพสาขาต่าง ๆ แก่เด็กที่ไม่สามารถเรียนสายสามัญสูงกว่าระดับประถมศึกษา ภายในสถานสงเคราะห์ เช่น ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผม ช่างไม้ ช่างโลหะ ช่างไฟฟ้าและการเกษตรกรรม เป็นต้น ทั้งนี้ตามความสนใจและความถนัดของเด็ก จัดให้มีการฝึกวิชาชีพภาคสนามแก่เด็กที่เรียนสายสามัญแต่สนใจจะเข้าฝึกวิชาชีพด้วย ปัจจุบันสถานสงเคราะห์เด็กได้ส่งเด็กเข้ารับ

การฝึกวิชาชีพ ณ ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคใต้ จังหวัดสงขลา ในสาขาช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย และการโรงแรม ตลอดจนส่งเด็กบางส่วนเข้าเรียนกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี

5. บริการด้านสังคมสงเคราะห์

เมื่อรับเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้วางแผนการดำเนินงานให้การสงเคราะห์แก่เด็กตามความเหมาะสมและความจำเป็นในแต่ละราย โดยการประสานกับฝ่ายต่าง ๆ สังคมสงเคราะห์รับผิดชอบในการบริการด้านสังคมสงเคราะห์แก่เด็ก บริการให้คำแนะนำ ปรึกษา แก้ไขปัญหาเด็กและครอบครัวของเด็ก การแก้ปัญหาเด็กเฉพาะราย การจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา พัฒนาบุคลิกภาพ และพฤติกรรมแก่เด็ก กรณีเด็กมีปัญหาทางด้านจิตใจจะนำเด็กไปรับบริการแก้ไขปัญหาที่โรงพยาบาลจิตเวช หรือ คลีนิคสุขวิทยาจิต บริการจัดหางานให้แก่เด็กที่สำเร็จการศึกษา หรือมีอายุครบ 18 ปี โดยจะมีการติดต่อจัดหางาน เยี่ยมเยียนสถานประกอบการและติดตามดูเด็กเป็นระยะ ๆ

6. บริการด้านการฝึกการกีฬาและนันทนาการ

มีการฝึกกายบริหารเป็นประจำทุกวัน จัดให้มีการเล่นกีฬาและแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ ทั้งในร่มและกลางแจ้ง จัดกิจกรรมกลุ่ม การร่วมกิจกรรมที่ เป็นประโยชน์ เช่น เข้าค่ายพักแรม กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ จัดนำเด็กไปทัศนศึกษานอกสถานที่ การจัดกิจกรรมรื่นเริงในเทศกาลต่าง ๆ จัดให้มีวิทยุ โทรทัศน์ให้แก่เด็กได้ชมและรับฟัง ตลอดจนจัดให้มีการจัดฉายภาพยนตร์ในโอกาสอันควร

7. บริการด้านฝึกวินัยและอบรมศีลธรรมและจริยธรรม

จัดให้ครูและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง อบรมหน้าที่พลเมืองดี ศีลธรรม กิริยามารยาทก่อนไปโรงเรียนตอนเช้าเป็นประจำทุกวัน พ่อบ้านและแม่บ้าน มีหน้าที่ในการอบรมเด็กก่อนเข้านอนและสวดมนต์ก่อนเข้านอนเป็นประจำทุกคืน นิมนต์พระภิกษุ หรือเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิอบรมธรรมะ หรือปาฐกถาธรรมแก่เด็กเป็นประจำเดือนละครั้ง มีการฝึกวินัยและส่งเสริมวัฒนธรรม โดยเน้นเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มแต่ละอาคารพัก สำหรับเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม จะมีอาคารสำหรับละหมาด

8. บริการด้านการติดตามผลการให้การสงเคราะห์

จัดส่งแบบรายงานติดตามประเมินผล ส่งให้เด็กทางไปรษณีย์ เพื่อให้เด็กเพื่อตอบแบบสอบถาม และส่งคืนสถานสงเคราะห์ทางไปรษณีย์ติดตามผลการช่วยเหลือเด็กที่พ้นการสงเคราะห์

แล้ว นอกจากนั้นนักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะออกเยี่ยมเยียนเพื่อทราบความเป็นอยู่ของเด็ก หากมีปัญหาก็ช่วยแนะนำแก้ไขปัญหาหรือให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ หรือประสานการช่วยเหลือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในระหว่างที่เด็กรับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานีจะติดตามและสืบหาบิดา มารดา เด็ก กรณีเด็กถูกทอดทิ้ง หรือเด็กที่เร่ร่อนพลัดหลง พร้อม ๆ กับการจัดหาครอบครัวทดแทนให้เด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสอยู่กับครอบครัวให้มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากเด็กต้องจำเป็นที่จะต้องรับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ได้รับความรักความอบอุ่น และสถานสงเคราะห์พยายามปรับสภาพให้มีบรรยากาศของความเป็นครอบครัว ให้มากที่สุด

นอกจากบทบาทในฐานะหน่วยงานภาครัฐแล้ว สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานียังได้รับการสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น จ้างพี่เลี้ยงและครูพัฒนาการเด็ก การบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ การจัดเลี้ยงอาหารเด็ก เป็นต้น รวมทั้งยังมีมูลนิธิซึ่งก่อตั้งภายใต้ร่มเงาของสถานสงเคราะห์ สามารถนำมาเสริมหรือสนับสนุนภารกิจด้านการสงเคราะห์และพัฒนาเด็กของสถานสงเคราะห์ได้ในระดับหนึ่งอีกด้วย

กฎหมายและแนวการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสของกรมประชาสงเคราะห์

ผู้วิจัยเก็บรวมรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือราชการ รายงานประจำปี หลักการและวิธีการปฏิบัติงาน กฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติ และแฟ้มเอกสารการปฏิบัติงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีและสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี มีกฎหมายและแนวทางสำหรับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสของจังหวัดปัตตานี ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

1.1 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง

1.2 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ๆ ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

1.3 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

1.4 เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับการคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง คือ

2.1 เด็กทุกคนมีสิทธิ ติดตัวที่จะมีชีวิต มีการอยู่รอด เด็กได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิดจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับแต่เกิด สิทธิที่จะได้รับสัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จัก และได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดา มารดา ของตน

2.2 เด็กจะไม่ถูกแยกจากบิดา มารดาโดยขัดกับความประสงค์ของบิดา มารดา เว้นแต่กรณีหน่วยงานที่มีอำนาจ ซึ่งอาจถูกทบทวนโดยทางศาลจะกำหนดตามกฎหมายและวิธีพิจารณาที่ใช้บังคับอยู่ว่า การแยกเช่นว่านี้ จำเป็นเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก การกำหนดเช่นว่านี้อาจจำเป็นในกรณีเฉพาะ เช่น ในกรณีเด็กถูกกระทำโดยมิชอบ หรือถูกทอดทิ้งละเลยโดยบิดา มารดา หรือกรณีที่บิดา มารดาอยู่แยกกัน และต้องมีการตัดสินว่าเด็กจะพำนักที่ใด

2.3 เด็กที่ถูกแยกจากบิดา หรือมารดา หรือจากทั้งคู่ มีสิทธิที่จะรักษาความสัมพันธ์ส่วนตัว และการติดต่อโดยตรงทั้งกับบิดา มารดาอย่างสม่ำเสมอ เว้นแต่เป็นการขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

2.4 เด็กที่สามารถมีความคิดเห็นของตนได้แล้ว มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุก ๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็กนั้น

2.5 เด็กมีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหาได้รับหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกลักษณะ โดยไม่จำกัดโดยเขตแดน ไม่ว่าจะโดยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ในรูปของศิลปะ หรือสื่ออันใดตามที่เด็กเลือก

2.6 เด็กมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม ศาสนา มีเสรีภาพในการสมาคม และเสรีภาพในการชุมชุมนุมอย่างสงบ

2.7 เด็กไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือโต้ตอบ รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำโดยมิชอบต่อเกียรติ และชื่อเสียง และเด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายจากการแทรกแซง หรือการกระทำดังกล่าว

2.8 บิดา มารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก บิดา มารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายแล้วแต่กรณี เป็นผู้รับผิดชอบเบื้องต้น และพัฒนาเด็กโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นฐาน

2.9 รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่บิดา มารดา และผู้ปกครองตามกฎหมาย ในอันที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบของตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และจะประกันให้มีการพัฒนาสถาบันการอำนวยความสะดวก และการบริการต่าง ๆ สำหรับการดูแลเด็ก

2.10 เด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว ไม่วาจะโดยถาวรหรือชั่วคราว หรือที่ไม่อาจปล่อยให้อยู่ในสภาพที่ว่านั้น เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเอง จะได้รับการคุ้มครอง และความช่วยเหลือพิเศษที่จัดให้โดยรัฐ เด็กเหล่านี้จะได้รับการดูแล ซึ่งรวมถึงการจัดหาผู้อุปถัมภ์ กาฟาลาของกฎหมายอิสลาม การรับบุตรบุญธรรม หรือถ้าจำเป็นการจัดให้อยู่ในความดูแลของสถาบันที่เหมาะสมสำหรับการดูแลเด็ก การหาทางแก้ไขให้คำนึงถึงการควรให้มีความต่อเนื่องในการเลี้ยงดูเด็ก ภูมิหลังทางชาติพันธุ์ ศาสนา ครอบครัว ภาษาของเด็ก

2.11 เด็กมีสิทธิที่จะได้รับมาตรฐานสาธารณสุขเท่าที่จะหาได้ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการบำบัดรักษาความเจ็บป่วย และการฟื้นฟูสุขภาพ

2.12 เด็กมีสิทธิที่จะได้รับมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคมของเด็ก

2.13 เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา

2.14 เด็กมีสิทธิที่จะพักและมีเวลาพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรม การละเล่นทางสันทนาการและการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

2.15 เด็กจะได้รับการคุ้มครองจากการถูกแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบอื่นทั้งหมดที่เป็นผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็ก ไม่ว่าในด้านใด

โดยสรุปในประเด็น สำคัญที่รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติอย่างไม่มีเงื่อนไขในเรื่องเด็ก คือ เด็กทุกคนต้องมีโอกาสที่จะมีชีวิตอยู่รอด อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองดูแลไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้รับการพัฒนาทุก ๆ ด้าน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และเด็กมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วม

3. ปฏิญญาโคเปนเฮเกน

จากการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาสังคม ณ กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก ของสหประชาชาติ เมื่อ ปี 2538 เน้นเรื่องครอบครัว ครอบครัวเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สังคมมีความสุข รัฐบาลทุกประเทศต้องสนับสนุนให้ทุกครอบครัวมีความเข้มแข็งในการดูแลเด็ก ให้เด็กมีโอกาสเติบโตในครอบครัว ได้รับการคุ้มครองดูแลจาก

ครอบครัวอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษเพื่อติดตามผลการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาสังคม ณ นครเจนีวา เมื่อเดือนมิถุนายน 2543 ประเทศต่าง ๆ ได้ปฏิญญาร่วมกัน ที่จะให้มีการพัฒนาสังคมเพื่อคนทั่วโลก ยืนยันเจตนารมณ์และให้คำมั่นในปฏิญญาโคเปนเฮเกน และแผนปฏิบัติการว่าด้วยการพัฒนาสังคม เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาสังคมต่อไป ในประเด็นที่มีผลถึงเด็ก คือการเน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4. กฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส

สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ได้ปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยอาศัย กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง จำนวนหลายฉบับ โดยมีที่สำคัญ ๆ และเกี่ยวข้องโดยตรง ดังนี้

4.1 ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2515

4.2 ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว พ.ศ. 2529

4.3 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/227 ลงวันที่ 5 มกราคม 2537 เรื่อง การปรับปรุงหลักเกณฑ์การเบิกจ่าย ตามระเบียบว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว

4.4 หนังสือ กรมประชาสงเคราะห์ ที่ รส 0410/ ว.83700 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2544 เรื่อง การมอบอำนาจให้แก่หัวหน้าหน่วยงานในสังกัดกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นและกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

4.5 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/26234 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2539 เรื่อง การเบิกจ่ายเงินค่าอาหารผู้รับการสงเคราะห์

4.6 หนังสือ กรมประชาสงเคราะห์ ที่ รส 0402/ ว.51493 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2539 เรื่อง การเบิกจ่ายเงินค่าอาหารผู้รับการสงเคราะห์

4.7 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/18849 ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2538 เรื่อง การเบิกจ่ายตามโครงการบ้านพักเด็กและครอบครัว

4.8 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/18456 ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2540 เรื่อง การเบิกจ่ายตามโครงการบ้านพักเด็กและครอบครัว

4.9 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/12962 ลงวันที่ 11 เมษายน 2538 เรื่อง การเบิกจ่ายเงินอุดหนุนส่งเสริมสถานสงเคราะห์และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน

4.10 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0526.7/813 ลงวันที่ 9 มกราคม 2540 เรื่อง การเบิกจ่ายเงินอุดหนุนอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) แก่เด็กในสถานรับเลี้ยงและพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชนด้อยโอกาส

4.11 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0526.7/4097 ลงวันที่ 31 มกราคม 2540 เรื่อง หลักเกณฑ์การเบิกจ่ายเงินอุดหนุนส่งเสริมสถานสงเคราะห์และสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน

4.12 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

4.13 พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533

4.14 ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วย การสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544

4.15 ประกาศกรมประชาสงเคราะห์ เรื่อง อัตราและหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยค่าเลี้ยงดูเด็กแก่ครอบครัวอุปถัมภ์ และ/หรือ ช่วยเหลือค่าเครื่องอุปโภคแก่เด็กตามความจำเป็น

4.16 คำสั่งกรมประชาสงเคราะห์ ที่ 1499/2544 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2544 เรื่อง การมอบอำนาจการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

4.17 หนังสือ กระทรวงการคลัง ที่ กค 0514/5839 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2527 เรื่อง ค่าเลี้ยงดูเด็กแบบฝากเลี้ยงตามบ้าน

4.18 คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 798/2517 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2517 เรื่อง ระเบียบเงินทุนประชาศึกษาสงเคราะห์ (ทปศ.1) และ เงินทุนประชาเศรษฐกิจสงเคราะห์ (ทปศ. 2)

4.19 คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 798/2517 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2536 เรื่อง ระเบียบเงินทุนประชาศึกษาสงเคราะห์ (ทปศ.1) และ เงินทุนประชาเศรษฐกิจสงเคราะห์ (ทปศ. 2) (ฉบับที่ 2)

รายละเอียดกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่ง ที่สำคัญบางเรื่องปรากฏตามภาคผนวก 2

5. หนังสือสั่งการของกรมประชาสงเคราะห์ในการจัดบริการสำหรับเด็ก

ได้มีหนังสือสั่งการของกรมประชาสงเคราะห์ ที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์เด็กในสถานสงเคราะห์ มีสาระสำคัญ ดังนี้

5.1 ปรับบรรยากาศในสถานสงเคราะห์ในด้านกายภาพและในด้านการให้การอุปการะดูแลเสมือนครอบครัวธรรมชาติให้มากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น อาคาร สถานที่ บุคลากรที่ทำหน้าที่ทดแทนบิดา มารดาของเด็กเป็นต้น

5.2 ติดต่อให้ความช่วยเหลือครอบครัวของเด็ก (หากมี) ให้สามารถรับเด็กกลับไปอุปการะโดยเร็วที่สุด เพื่อให้เด็กอยู่ในสถานสงเคราะห์สั้นที่สุด เท่าที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

5.3. ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต เช่นกิจกรรมต่าง ๆ คือ

5.3.1 การกระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัย (แรกเกิด – 6 ปี)

5.3.2 การจัดใเด็กได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาจากสถาบันการศึกษาในชุมชนให้มากที่สุด ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในแต่ละราย

5.3.3 ให้การศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กที่มีพัฒนาการช้ากว่าวัย หรือพิการเล็กน้อย รวมทั้งกิจกรรมเสริมทักษะทางอาชีพ

5.3.4 การติดตามดูแลสวัสดิภาพหลังพ้นอุปการะไปแล้ว เช่น การจัดหางาน การติดต่อเยี่ยมเยียน การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรม หรือมูลนิธิของเด็กซึ่งผ่านการอุปการะแต่ละแห่ง เป็นต้น

6.นโยบายการจัดสวัสดิการด้านเด็กของกรมประชาสงเคราะห์

ในการสัมมนาผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ สถานแรกรับและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนของกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น และกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เมื่อ กรกฎาคม 2542 ได้มีการทบทวนนโยบาย และซักซ้อมทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมด้านเด็กดังต่อไปนี้

6.1 การสงเคราะห์และการพัฒนาเด็ก ไม่เน้นสถานสงเคราะห์ พยายามลดขนาดของสถานสงเคราะห์ให้เล็กลง และมุ่งเน้นที่ตัวเด็กเป็นหลัก

6.2 ส่งเสริมให้เด็กอยู่ในครอบครัวให้มากที่สุด กรณีเด็กไม่มีครอบครัว และไม่ได้อยู่ในส่วนของการดำเนินการครอบครัวบุญธรรม ให้จัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ให้มากที่สุดและเร็วที่สุด

6.3 กรณีเด็กถูกทารุณกรรม ควรได้รับการดูแลในรูปของระบบฟื้นฟูทั้งครอบครัวมากกว่าให้การดูแลแก้ไขเด็กแต่เพียงผู้เดียว

6.4 เน้นการให้การดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง งดเว้นการโยกย้ายเด็กเข้ารับการดูแลในลักษณะเดียวกัน ในสถานสงเคราะห์อื่น ๆ เพราะจะมีผลกระทบต่อการปรับตัวและพัฒนาการเด็ก ทำให้การเลี้ยงดูและการพัฒนาการเด็กเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการช่วยเหลือกรณีเป็นพี่น้องกัน ไม่ควรแยกเด็ก ควรพิจารณาให้เด็กได้เติบโตในที่เดียวกันโดยให้มีการเคลื่อนย้ายเด็กให้น้อยที่สุด

6.5 ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สิ่งสำคัญคือ การจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาตัวเด็ก ซึ่งเป็นการแทรกการเรียนรู้ ในเรื่อง สังคม จิตวิทยาให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กรู้จักการปรับตัวและเรียนรู้ที่จะอยู่กับสังคมได้ เช่น การเปิดสถานสงเคราะห์ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก การปรับสภาพแวดล้อมของเด็ก ให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนภายนอก ผู้ดูแลเด็กจะต้องเอาใจใส่ให้การดูแลอย่างใกล้ชิด ปลูกฝังความรู้สึกที่มีคุณค่า สร้างความมั่นใจและเลี้ยงดูเด็กเสมือนเป็นบุตรหลานของตนเอง

6.6 ส่งเสริมและจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและด้านการเกษตรกรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและเป็นพื้นฐานในการศึกษาและประกอบอาชีพในอนาคต

6.7 การลงโทษโดยการเฆี่ยนตีเด็กไม่ควรเกิดขึ้นในสถานสงเคราะห์ หากจำเป็นต้องลงโทษ ให้พิจารณาหาวิธีการอื่นที่เหมาะสมกับวัย อายุ ประเภทของเด็ก และเป็นการกระทำที่ไม่ขัดต่อหลักสิทธมนุษยชน และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

6.8 งบประมาณ หรือ เงินสนับสนุนการดำเนินงานให้การช่วยเหลือเด็กในสถานสงเคราะห์นั้น ขอให้พิจารณานำมาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก ในทุกที่ โดยเฉพาะกรณีที่เป็นครอบครัวอุปถัมภ์ ครอบครัวอุปการะ และการสงเคราะห์เด็กในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวเหล่านั้นมีความพร้อมในการเลี้ยงดูเด็กให้มากที่สุด

6.9 การสงเคราะห์เด็ก จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน เน้นลักษณะการดำเนินงานในรูปแบบของทีมเคลื่อนที่ นั่นคือ การดำเนินงานเชิงรุก ในรูปของการให้คำปรึกษาแนะนำให้แก่ครอบครัวที่รับเด็กไปอุปการะ ตลอดจนส่งเสริมให้ภาคเอกชน หรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับเด็กให้มากขึ้น

7. การพัฒนาการดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์

จากรายงานผลการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์เด็กตามนโยบายของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ประจำปี 2542 มีการดำเนินงานที่จะทำให้เด็กได้รับการดูแลพัฒนาให้ดีขึ้นดังต่อไปนี้

7.1 สถานสงเคราะห์จัดบ้านพักเด็กเป็นบ้านแบบหลังเดี่ยว กำหนดให้บ้านพักแต่ละหลังมีเฉพาะพี่เลี้ยงหรือพ่อบ้านแม่บ้านที่อยู่เวรดูแลเด็กเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ครอบครัวเข้าพักร่วมกับเด็ก เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก รวมทั้งเพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก

7.2 การสานฝันของเด็กให้เป็นจริงและส่งเสริมความก้าวหน้าในการศึกษาของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นโดยการขอความร่วมมือกับการศึกษานอกโรงเรียน

และการจัดอาสาสมัคร จากมหาวิทยาลัย หรือสถาบันราชภัฏ มาเป็นติวเตอร์ กวดวิชาให้เด็ก ได้เพิ่มพูนความรู้และทักษะ

7.3 ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เด็กในสถานสงเคราะห์

7.4 ส่งเสริมการเกษตรในสถานสงเคราะห์โดยให้สถานสงเคราะห์จัดหาพื้นที่เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์

7.5 ส่งเสริมด้านกีฬาให้แก่เด็กในสถานสงเคราะห์

7.6 การดำเนินงานในรูปแบบสถานสงเคราะห์เปิด โดยเฉพาะการให้ประชาชน องค์การเอกชน เข้ามาสนับสนุน และตรวจสอบการดำเนินงาน โดยมีประชาชนและองค์กรเอกชน ให้ความร่วมมือ เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานของสถานสงเคราะห์ สนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมให้เด็ก จัดอบรมเจ้าหน้าที่ ให้ประชาชน องค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน เข้ามาเยี่ยมเยียนและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประจำสถานสงเคราะห์ เพื่อให้ชุมชนและเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์

ในการปฏิบัติงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี จะปฏิบัติงานตามกฎหมาย กรอบนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานการพัฒนาและดูแลเด็ก ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยอำนาจการอนุญาต การอนุมัติ และการปฏิบัติราชการอื่นใด ทั้งในแง่การบริหารคน งบประมาณ และทรัพยากร นั้นส่วนมากจะเป็นอำนาจของส่วนกลาง คือ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ มีบางส่วนที่เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจในการอนุญาต การอนุมัติ การดำเนินการในบางกรณี ที่อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ได้มีการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทน และมีบางกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ จะมอบให้รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติแทนอีกขั้นหนึ่ง

นอกจากนั้น ยังมีอำนาจในการอนุญาต อนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการในบางกรณี อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ได้มอบหมายให้ประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี หรือผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี เป็นผู้ปฏิบัติราชการแทน เช่น การอนุมัติให้การสงเคราะห์เด็กในครอบครัว ตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กในครอบครัว พ.ศ. 2529 การอนุมัติให้ผู้ขอรับเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2543 การอนุมัติรับและจำหน่ายเด็กของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี เป็นต้น

กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี : ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กที่รับการอุปการะในสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นเด็กผู้ที่พ้นจากการรับการอุปการะโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากบัญชีรายชื่อเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กได้เคยสำรวจไว้และเด็กที่รับอุปการะในปัจจุบัน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

1. เด็กที่พ้นจากการอุปการะ จำนวน 12 คน หญิง จำนวน 7 คน ชาย จำนวน 5 คน เด็กจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน มัธยมศึกษา จำนวน 4 คน อาชีวศึกษา จำนวน 3 คน ปริญญาตรี จำนวน 1 คน กำลังศึกษาระดับปริญญาโท 1 คน มีเด็กที่พ้นจากการอุปการะแล้วศึกษาต่อ 2 คน ประกอบอาชีพ 10 คน โดย 9 คนประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ประกอบอาชีพส่วนตัว และศึกษาต่อระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน เก็บข้อมูล โดยการเยี่ยมบ้านเพื่อสัมภาษณ์ โดยขั้นตอนแรก โดยการแนะนำตัว พูดถึงเรื่องทั่ว ๆ ไป สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ครอบครัว การเรียน และอื่น ๆ ตามพื้นฐานของแต่ละคน เพื่อสร้างความคุ้นเคย ก่อนชี้แจงวัตถุประสงค์ ในการเก็บข้อมูล และสัมภาษณ์ตามแนวสัมภาษณ์ตามลำดับ

2. เด็กที่รับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ในปัจจุบัน จำนวน 15 คน เป็นเด็กที่กำลังเรียนระดับ ประถมศึกษา 2 คน มัธยมศึกษา 3 คน ระดับอนุปริญญา (ปวช. และปวส.) จำนวน 6 คน กำลังฝึกวิชาชีพ 3 คน และกำลังเรียนระดับปริญญาตรี 1 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยครั้งแรก จะขอพบเด็กเป็นกลุ่ม สร้างความสนิทสนม ชี้แจงวัตถุประสงค์ และสอบถามตามแนวสัมภาษณ์ ให้เด็กแสดงความคิดเห็นโดยเสรี หลังจากนั้นผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เด็กเป็นรายคน ตามแนวการสัมภาษณ์ ซึ่งครั้งหลัง เด็กจะมีความคุ้นเคยและสนิทสนมกับผู้วิจัยมากขึ้น

ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ผู้วิจัยได้ชี้แจงเด็กซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะนำไปเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ให้ทุกคนพูดตามความจริง แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี เพราะข้อมูลที่ได้รับจะถือเป็นความลับ ไม่เกี่ยวกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกส่วน หลังจากจบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทวนประเด็นสนใจเพื่อ ทราบเหตุผลและข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เพื่อตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

ผลการศึกษาในด้านต่าง ๆ จากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ มีดังนี้

1. ด้านบุคลากร :

1.1 พ่อบ้านแม่บ้านหรือพี่เลี้ยง เนื่องจากบุคลากรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ต้องอยู่ใกล้ชิดเด็กตลอดเวลา กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรคัดเลือกผู้ที่ทำงานด้วยใจรัก มีความเอาใจใส่ต่อเด็กอย่างแท้จริง รู้จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เข้าใจเด็ก พูดภาษาเดียวกัน มีจิตสำนึกในการเลี้ยงดูเด็ก อุทิศเวลาให้กับเด็ก ไม่ทำงานเฉพาะเวลาราชการ สามารถสนใจและเอาใจใส่เด็กตลอดเวลา

1.2 จำนวนบุคลากร เด็กส่วนใหญ่ เล่าว่าในบางช่วงเวลา ขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง โดยเฉพาะนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งบางช่วงมีเพียงคนเดียว ไม่มีนักจิตวิทยาและบริการด้านอื่น ๆ เด็กที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่มีคนดูแลเพียงพอ อยู่ในสภาพสกปรก แม้จะมีเด็กโตคอยดูแลแต่ก็ไม่ทั่วถึง สามารถทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะแต่ละคนก็มีภาระหน้าที่ของตนเอง ทั้งเรื่องส่วนตัว เรื่องงานส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบ

1.3 กระบวนการบริหารและบริการ ผู้บริหารมีการสั่งงานไม่ชัดเจน ไม่เป็นระบบ เพราะผู้บริหารระดับสูง ไม่ได้ทำเอง บางครั้งเข้าใจเด็กไม่ดีพอ กดดันเจ้าหน้าที่ระดับล่าง ที่มีผลกระทบต่อเด็ก บางครั้งดุด่าหรือตำหนิเด็กโดยไม่มีเหตุผล ไม่เปิดโอกาสให้ชี้แจง ทำให้เด็กมีความเครียด รู้สึกมีความกดดัน และขาดความรักความอบอุ่น

2. ด้านงบประมาณ : การจัดสรรเงินสำหรับค่าอาหารกลางวันแก่เด็กแต่ละคน เพียงพอสำหรับในช่วงที่เรียนภายในสถานสงเคราะห์ แต่กรณีออกไปเรียนภายนอกสถานสงเคราะห์ หากจำเป็นต้องมีกิจกรรมพิเศษในบางรายการ เด็กต้องเก็บออมเงินจากค่าอาหารเพื่อไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม เด็กยิ่งเรียนในระดับสูงขึ้นค่าใช้จ่ายต่าง จะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เช่น ค่าจัดกิจกรรม งานฝีมือ เป็นต้น

3. บริการด้านปัจจัยสี่ : เนื่องจากเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี มีจำนวนมาก บางครั้งบางช่วงของผู้บริหารก็มีปัญหา อาคารสถานที่แออัด อุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นมีปริมาณไม่ค่อยเพียงพอ หรือคุณภาพไม่ดี อาหารการกินบางช่วงมีเพียงพอ แต่มีบางช่วงที่คุณภาพและรสชาดของอาหารไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควรจาก ผู้รับผิดชอบ การที่เด็กอยู่ร่วมกันหลายช่วงอายุเกิดปัญหาเหมือนกัน เด็กบางคนมีปัญหาด้านสุขภาพ เช่น โรคผิวหนัง เชื้อรา หิด เป็นที่รังเกียจของคนอื่น ๆ

4. บริการด้านการศึกษา : สถานสงเคราะห์เด็กได้จัดการศึกษาแก่เด็กอย่างทั่วถึง ขึ้นกับความรู้ความสามารถ ความประพฤติและความพร้อมของเด็กแต่ละคน แต่เด็กส่วนมากมีความเห็นว่า มีเด็กหลายคนหรือส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจเท่าที่ควร เด็กที่สนใจก็ประสบความสำเร็จสามารถ

นำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพได้ เด็กมีความเห็นว่า ฝ่ายการศึกษา ควรเป็นที่พึ่ง หรือที่ปรึกษาของเด็ก ๆ ควรมีการประสานงานกับโรงเรียน ในรายที่เด็กมีปัญหาทางการเรียน การสอนเสริมในกรณีที่เด็กเรียนอ่อน โดยการสอนการบ้านแบบเข้มงวด เด็กส่วนใหญ่เห็นว่า การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น ควรสร้างจิตสำนึกให้เด็กรักและสนใจการศึกษา ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่อย่างโดดเดี่ยว แก้ปัญหาด้วยตนเอง ควรประสานระหว่าง แม่บ้าน พี่เลี้ยง ครู หรือบุคลากรอื่น ๆ

5. บริการด้านสังคมสงเคราะห์ : การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมศีลธรรม จรรยา

บางช่วงมีการจัดกิจกรรมนันทนาการ กีฬา การทัศนศึกษา งานประเพณีต่าง ๆ เทศกาลสำคัญ ๆ เด็กมีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างหลากหลาย การสวดมนต์ไหว้พระสำหรับเด็กที่นับถือศาสนาพุทธ และการละหมาดสำหรับเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม เด็กส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กิจกรรมทางศาสนาควรจะมีอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เฉพาะช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ เท่านั้น

การที่มีบุคคลภายนอกมาจัดกิจกรรม หรือบริจาคสิ่งของควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอนให้บุคคลภายนอกเข้าใจและตระหนักรู้สึกรู้ว่าเด็กก็มีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนเด็กปกติทั่ว ๆ ไป เพราะบางครั้งการปฏิบัติของบุคคลภายนอกมักมองเด็กเสมือนวัตถุ บางครั้งกิจกรรมบางอย่างทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็นเด็กด้อยโอกาสมากขึ้น กิจกรรมบางอย่างขาดความต่อเนื่อง ทำเป็นครั้งคราว หลากหลาย บางทีไม่เป็นเรื่องเป็นราว เช่น การเข้ามาดูแลการสอนเสริมของอาสาสมัครหรือคนอื่น ๆ แต่ไม่นานก็ขาดหายไปเฉย ๆ เป็นปัญหาต่อข้าราชการและเจ้าหน้าที่ประจำ ลักษณะการแสดงออกของบุคลภายนอกบางครั้งทำให้เด็กมีความรู้สึกไม่ดี

เด็กบางคนยังเห็นว่า เด็กในสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่ ยังมีปัญหาพฤติกรรม เช่น การลักขโมย การไม่รู้จักรับผิดชอบ ไม่รักษาสิ่งของเครื่องใช้ ไม่รู้จักความเป็นเจ้าของ

6. ด้านอื่น ๆ : การจัดกิจกรรมหรือการดำเนินงานในสถานสงเคราะห์ส่วนมากจะขึ้นกับผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ (เด็กเรียกว่า พ่อใหญ่ หรือแม่ใหญ่) ว่ามีความเข้าใจงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กมากน้อยเพียงใด ถ้าผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็ก มีความรู้ความเข้าใจงานหรือส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งสนองความต้องการของเด็ก เข้าใจพื้นฐานและความต้องการของเด็ก กิจกรรมทำให้เด็กมีความรู้สึกดี ไม่มีความเครียด รู้สึกรักและผูกพันต่อสถานสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่ เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่าควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ กิจกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ การดำเนินกิจกรรมให้เป็นกิจลักษณะ การสอนพิเศษในสาขาต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ การขับรถยนต์ การเกษตร กีฬา ดนตรี การอบรมศีลธรรม ยาเสพติด หรือความรู้ด้านต่าง ๆ โดยกิจกรรมควรคำนึงถึงความต้องการ

ของเด็ก ตามกลุ่มอายุ เพราะเด็กจะได้มีความตั้งใจ ไม่เบื่อหน่าย เปิดโอกาสให้เด็กมีความเป็นส่วนตัวบ้างในบางโอกาส

นอกจากนั้น ในประเด็นอื่น ๆ จากการสัมภาษณ์เด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เด็กที่ประกอบอาชีพมีความเห็นว่า ไม่สามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการได้รับบริการจากสถานสงเคราะห์ ไปใช้ประโยชน์มากนัก ต่างจากเด็กที่ศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาจะตอบว่า ได้ประโยชน์จากการรับอุปการะในสถานสงเคราะห์ เพราะสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อ และการทำงานตลอดจนการประกอบอาชีพเสริม เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเด็ก ที่มาจากครอบครัวฐานะยากจน เข้ารับการอุปการะเนื่องจากบิดา มารดา หรือครอบครัวคาดหวังว่าเด็กจะได้รับการดูแลที่ดีกว่าในด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีพ ที่สำคัญคือ ครอบครัว คาดหวังว่า เมื่อเด็กเข้ารับการอุปการะเด็กจะมีโอกาสในด้านการศึกษา ซึ่งถ้าหากเด็กอยู่กับครอบครัวเดิม โอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นแทบจะไม่มีเลย ครอบครัวเด็กส่วนมาก จึงเต็มใจที่จะส่งเด็กเข้ารับการอุปการะ มากกว่าที่จะให้เด็กอยู่กับตนเองในครอบครัวเดิม เด็กส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่า การที่เข้ารับการอุปการะเหมือนกับมาเรียนหนังสือ เด็กในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สถานสงเคราะห์ ได้ทำหน้าที่ตามสถานภาพและบทบาท ได้อย่างเหมาะสม การที่เด็กได้รับบริการสวัสดิการสังคมจากสถานสงเคราะห์ มีผลกระทบต่อชีวิตของตนเอง มากพอสมควร โดยกล่าวว่า อย่างน้อยในช่วงหนึ่งของชีวิต พวกเขาก็มีที่พึ่งพิง ลดภาระแก่ครอบครัวเดิมซึ่งมีฐานะยากจนอยู่แล้ว หรือเด็กที่ไม่มีครอบครัวก็สามารถมีที่พักอาศัย ไม่เกิดปัญหาเหมือนเด็กบางกลุ่มที่ต้องเร่ร่อน แต่การอุปการะในสถานสงเคราะห์ ไม่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตหรือชีวิตปัจจุบันของตนเองมากมายนัก เพราะส่วนใหญ่ผู้ที่พ้นจากความอุปการะไปแล้ว ยังมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก รายได้น้อย ต้องทำงานรับจ้าง หรือเป็นเกษตรกร มีเพียง 2 รายที่ประสบความสำเร็จในชีวิต คือ ปัจจุบันมีงานทำที่มั่นคง มีครอบครัวที่อบอุ่น ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่าเป็นเพราะตนได้คู่สมรสที่มีความพร้อมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม หรือผู้ที่รับราชการและกำลังศึกษาต่อ ก็มีความเห็นว่าบริการสวัสดิการสังคมที่ตนเองได้รับจากสถานสงเคราะห์ มีบทบาทในการที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของตนเองดีขึ้น

ส่วนเด็กที่กำลังรับการอุปการะอยู่ในปัจจุบัน เด็กส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการที่ตนเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ คือ การมาเรียนหนังสือในโรงเรียน โดยบางคน กล่าวว่าระยะแรกที่เข้ารับการสงเคราะห์ จะมีความรู้สึกกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัย แต่หลังจากเข้ารับการอุปการะเด็กส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีต่อสถานสงเคราะห์ และพอใจที่จะรับการอุปการะในสถานสงเคราะห์มากกว่าที่จะกลับไปอยู่บ้าน ในกรณีที่เด็กมีบิดา มารดา หรือครอบครัว เนื่องจากไม่มีความมั่นใจว่า

จะได้รับความมั่นคงปลอดภัย เนื่องจากครอบครัวยากจน การรับการสงเคราะห์ครอบครัวตามระเบียบคงไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพราะเป็นเพียงจำนวนน้อย ขณะที่ครอบครัวเด็กส่วนมาก มีสมาชิกในครอบครัวหลายคน กลัวว่าตนเองจะต้องรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น มีบางรายที่กลัวว่าจะปรับตัวเข้ากับครอบครัวไม่ได้ เพราะอยู่ในสถานสงเคราะห์มาเป็นเวลานาน และไม่ค่อยมีความผูกพันกับครอบครัว สำหรับเด็กที่ไม่มีบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง กล่าวว่ารู้สึกภูมิใจที่ได้รับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ ไม่รู้สึกเป็นปมด้อยและยินดีที่จะรับการสงเคราะห์ต่อไป เพราะไม่มีที่จะไป แต่ขณะเดียวกันเด็กรายดังกล่าวเห็นว่า เด็กที่มีครอบครัว คือ มีบิดา มารดา หรือญาติ ๆสถานสงเคราะห์ควรสนับสนุนให้เด็กกลับไปอยู่กับครอบครัว มากกว่าที่จะรับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ เมื่อสอบถามถึงการวางแผนชีวิตในอนาคต หรือหลังจากจบการศึกษา เด็กส่วนใหญ่ยังไม่มีความมั่นใจ และบอกว่ายังไม่ได้คิดถึงจุดนั้น เด็กส่วนใหญ่บอกว่าอยากจะอยู่ในสถานสงเคราะห์ตลอดไป ถ้าตนเองไม่มีความมั่นคงในชีวิตที่เพียงพอ

กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส จังหวัดปัตตานี : ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างข้าราชการและเจ้าหน้าที่สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ประชาสงเคราะห์จังหวัด หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม และนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 3 คน รวม เป็น 5 คน และข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย อดีตผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็ก จำนวน 3 คน ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กคนปัจจุบัน จำนวน 1 คน นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน ผู้ทำหน้าที่ครู 2 คน นักพัฒนาการเด็ก จำนวน 2 คน แม่บ้าน จำนวน 2 คน พี่เลี้ยง จำนวน 2 คน รวม 13 คน ผู้วิจัยได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ทั้งในฐานะ ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน โดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น หลังจากนั้นจะสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี :

กลุ่มตัวอย่าง ได้ให้ข้อเท็จจริงในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องนี้ คือ การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส นับเป็น การสงเคราะห์และพัฒนาเด็กผู้ด้อยด้อยโอกาส เป็นงานสงเคราะห์ ฟื้นฟู พัฒนาให้เด็กได้รับบริการต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพต่อไป เห็นว่าลักษณะการให้บริการแก่เด็ก ของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี มีทั้งการทำงานร่วมกับเครือข่าย องค์กรต่าง ๆ การสนับสนุนองค์กรเครือข่าย และองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก และให้การสงเคราะห์ พัฒนา สนับสนุน

เด็กและครอบครัวเพื่อให้เด็กอยู่ในครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีความสุข ตามวัย เช่น การสงเคราะห์เด็กในครอบครัว ทุนการศึกษา นม รักษาพยาบาล เครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การเรียน จัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ ครอบครัวบุญธรรม โดย ให้ถือว่าสถานสงเคราะห์ จะเป็นวิธีสุดท้าย โดยเป็นบ้านทดแทนของเด็กผู้ประสบปัญหา อันไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้ เช่น เด็กกำพร้า ถูกทอดทิ้งไร้ที่พึ่ง ให้ได้รับปัจจัยสี่ การศึกษาตามวัยทั้งสายสามัญ สายอาชีพ มีการพักผ่อนหย่อนใจ ดนตรี นันทนาการ การอบรมศาสนา และจริยธรรม การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม และปฏิบัติตนไม่สมควรแก่วัย ป้องกันมิให้เด็กเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและผิดกฎหมาย

2. ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี

2.1 โครงสร้างการบริหาร : ยังไม่เหมาะสม ในรูปแบบการแบ่งงานที่กำหนดให้ฝ่ายสวัสดิการสังคม ต้องรับภารกิจการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมทั้งหมด ซึ่งมีปริมาณงานมากแต่กำลังคนน้อย เครื่องมือหรือสิ่งอำนวยความสะดวก ประเภทยานพาหนะ พนักงานขับรถยนต์ ไม่พอ ควรบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ใช้ทรัพยากรการบริหารให้มีคุณค่าสูงสุด อุปกรณ์ เครื่องมือทันสมัย

2.2 กฎหมายและระเบียบ : ยังมีข้อจำกัดและปัญหาในการปฏิบัติงาน เช่น การสงเคราะห์เด็กในครอบครัว ที่ให้การสงเคราะห์เป็นเงิน เพียงจำนวนน้อย เพราะบางครอบครัวไม่สามารถสนองความต้องการเพียงพอ

2.3 ด้านอัตรากำลัง : อัตรากำลังผู้ปฏิบัติงานไม่ค่อยคงที่ มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนบ่อย ๆ ย้ายไปแล้วขาดตอนไปเป็นเวลานานจึงจะได้คนแทน ผู้ปฏิบัติงานบางคนเป็นข้าราชการที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของหน่วยงาน เช่น ลาบ่อย ๆ มาช้ากลับก่อน ขาดความรับผิดชอบ ใช้อารมณ์ การย้ายสับเปลี่ยนบางครั้งเพื่อครองยศ ครองตำแหน่งแต่ไม่ได้ไปปฏิบัติงานตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง ควรให้มีนักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ให้เพียงพอ เหมาะสม และสอดคล้องกับปริมาณงาน พื้นที่สภาพแวดล้อม และลักษณะงานที่ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีโครงสร้างการประสานงานที่ดี

2.4. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม (การให้การสงเคราะห์ประเภทต่าง ๆ)

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เห็นว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม ในอดีตอาจจะเหมาะสมในระดับหนึ่ง แต่ปัจจุบันควรพัฒนารูปแบบการให้บริการ ให้รวดเร็ว รัดกุม และสนองปัญหาความต้องการของผู้ด้อยโอกาส ในการแก้ไขปัญหาของตนเองให้ได้จริง และเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคม เน้นการให้บริการเชิงรุก เสริมสร้างความเข้มแข็งของตน ครอบครัว ชุมชน ให้เข้ามา

มีส่วนร่วม ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม และป้องกันปัญหาสังคมด้วย การให้คำแนะนำ ความรู้ ฟื้นฟูและให้เงินแทนสิ่งของเพราะเงินใช้ได้สารพัดประโยชน์

2.5 กระบวนการให้บริการ ควรมีระบบการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ ศึกษา วิเคราะห์ ดูความต้องการ ปัญหา ภาวะแวดล้อม แนวโน้มปัญหาในอนาคต และแนวทางการให้บริการที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ป้องกันปัญหาได้ จัดระบบบริการที่อำนวยให้ราษฎรมาติดต่อได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และเสร็จเรียบร้อยในการมาครั้งเดียวเจ้าหน้าที่ต้อนรับและนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าของเรื่องต้องปฏิบัติด้วยความสุภาพเรียบร้อย เห็นอกเห็นใจ ไม่วางอำนาจ และเป็นไปตามลำดับ สร้างความเข้าใจร่วมกัน เสริมสร้างเครือข่าย กล้าตัดสินใจ กล้ารับผิดชอบ มีระบบการออกปฏิบัติงานนอกสำนักงาน ควรให้มียานพาหนะ พนักงานขับรถ และอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นที่เพียงพอ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และปลอดภัยในการเดินทางไปกลับ

2.6 รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ควรมีการออกตรวจสอบหาข้อมูลผู้ประสบความเดือดร้อน เพื่อหาทางช่วยเหลือโดยเร็ว วิเคราะห์ปัญหาและสรุปผลการให้ความช่วยเหลือโดยเร็ว ไม่ต้องให้ผู้เดือดร้อนต้องติดตามเรื่อง ต้องรอนาน หรือตกอยู่ในสภาพที่ยากลำบากกว่าเดิม การช่วยเหลือต้องให้ตรงกับความต้องการ เพียงพอแก่การบรรเทาความต้องการ หากช่วยเหลือเป็นสิ่งของ ต้องเป็นสิ่งของที่มีคุณภาพ การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ควรให้เป็นไปด้วยน้ำใจ มีความเห็นอกเห็นใจ มีความเข้าใจ และมีสัมพันธภาพที่ดี ไม่ควรคิดว่าช่วยเพราะเป็นหน้าที่และแสดงออกในลักษณะของการวางอำนาจหรือเจ้าขุนมูลนาย

3. ความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี และรูปแบบการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม

กลุ่มตัวอย่างมีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะสำหรับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 กระบวนการบริหารงานในสถานสงเคราะห์ : เกือบทุกแห่งมีปัญหา ทั้งจากผู้บริหารที่ขาดประสบการณ์การทำงานในสถานสงเคราะห์ ไม่เข้าใจ และไม่สามารถติดตามพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานที่มีปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชาบางคนได้ เนื่องจากงานในสถานสงเคราะห์ต้องปฏิบัติตลอด 24 ชั่วโมง เวลาส่วนใหญ่ หรือ 3 ใน 4 ของเวลาทั้งหมดอยู่ในความรับผิดเพียงลำดังของผู้ปฏิบัติระดับล่าง ที่บางคนยังขาดสามัญสำนึกในความรับผิดชอบ ขาดความเข้าใจในผลกระทบโดยรวมของปัญหา ที่เกิดจากการขาดความรับผิดชอบ ประกอบกับความมีอิสระในการปฏิบัติงานหลังหมดเวลาราชการ ซึ่งผู้บริหารทั้งผู้ปกครอง หัวหน้าฝ่ายและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ยังมีเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานต่อเนื่อง คือ พ่อบ้าน แม่บ้าน พี่เลี้ยง คนยาม คนครัว เวรรักษาความปลอดภัยประจำสำนักงาน เป็นต้น ซึ่งภาระ

การดูแลเด็ก ตามเวลาปฏิบัติงาน 18 ชั่วโมง จะอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว โดยขาดการควบคุมดูแลที่ใกล้ชิด (เจ้าหน้าที่อื่นปฏิบัติงานเพียง 7 ชั่วโมงต่อวัน) การบังคับใช้ระเบียบวินัยยังไม่เข้มงวด ทำให้ทุกคนค่อนข้างมีความเป็นอิสระ และละเลยการปฏิบัติตามระเบียบต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีระเบียบที่บางคนยังไม่รู้ การกระทำผิดจึงเกิดขึ้นบ่อย ๆ เช่น ตั้งวงดื่มเหล้า เล่นการพนัน ละทิ้งงานออกนอกสถานที่ กลับไปอยู่ที่บ้าน หรือบ้านพักในเวลาปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นตามมา เช่น เด็กทะเลาะกัน เด็กหลบหนี เด็กประสบอุบัติเหตุ

เด็กออกไปกระทำผิดนอกสถานที่ ไฟไหม้หอพัก ทรัพย์สินของทางราชการ สูญหาย นำเด็กไปใช้งานส่วนตัวที่บ้าน เป็นต้น กระบวนการบริหารแม้จัดโครงสร้างไว้เป็นสัดส่วน แต่ระบบการกำกับดูแล การควบคุม ยังไม่เข้มงวด เพราะฉะนั้น ปัจจัยการบริหารที่มีประสิทธิภาพ จึงขึ้นกับจิตสำนึกและความรับผิดชอบของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ เป็นส่วนใหญ่ ถ้ามีความประพฤติดี มีสำนึกรับผิดชอบ ทำให้งานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้าเป็นคนแสวงประโยชน์ก็สามารถสร้างความเสียหายแก่ทางราชการและตัวเด็กได้ สำหรับโครงสร้างการบริหารของทุกสถานสงเคราะห์ ซึ่งแบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีฝ่ายบริหาร ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ และฝ่ายการศึกษา เป็นการจัดแบ่งที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของงานที่ปฏิบัติ

กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่า สถานสงเคราะห์ควรมีขนาดที่เล็กลง มีเด็กและมีผู้รับบริการในสถานสงเคราะห์น้อยลง คือ การให้บริการฟื้นฟูและพัฒนาเด็ก ควรทำอย่างมีบูรณาการ ทั้งทำเองและประสานสิ่งต่อเครือข่าย และมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเด็กหรือผู้รับบริการให้ได้ เมื่อผู้รับบริการ เข้มแข็งแล้วส่งต่อให้ดำรงชีวิตอิสระและพึ่งพาตนเองในสังคมต่อไปภายใต้การดูแลสนับสนุนขององค์กร

3.2 กระบวนการให้บริการ : กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า สถานสงเคราะห์ควรเป็นบ้านที่มีความรักความอบอุ่น เสริมสร้าง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย จริยธรรมให้เด็กเป็นคนดี มีความรักความเข้าใจ ระหว่างเด็กและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย สถานสงเคราะห์ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทั้งทาง ร่างกาย และจิตใจให้เด็ก ให้เด็กได้รับความรู้ ทักษะในการดำรงชีวิตสังคม ตลอดจนแนะแนวทางในการศึกษา และการประกอบอาชีพ ส่งเสริมให้เด็กมีศักยภาพ และมีศักดิ์ศรี ส่งเสริมให้เด็กพึ่งพาตนเอง และมีความใฝ่ฝันและตระหนักว่า ควรจะอยู่ในสถานสงเคราะห์ชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น คือให้เด็กมุ่งมั่นที่จะมีอาชีพมีรายได้ สร้างงาน สร้างครอบครัวของตนเอง และสามารถออกจากสถานสงเคราะห์ ไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอก ได้อย่างมีความสุข มีคุณค่าต่อสังคม ต่อไป

3.3 รูปแบบการจัดบริการ : กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่ารูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่เด็ก นอกจากปัญหาที่เกิดจากความบกพร่องของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องแล้ว ส่วนประกอบอื่น ๆ โดยทั่วไปอยู่ในระดับดี การกินอยู่ การมีเครื่องหลับนอน ของใช้ประจำวันประเภทต่าง ๆ เช่น ยาสีฟัน สบู่ อาหารเสริม อาหารหลักที่มีคุณภาพ ด้านเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ของเด็กอยู่ในระดับดี เพราะมีบุคคลภายนอกเข้าไปให้การสนับสนุนช่วยเหลือมากขึ้นจากความเชื่อที่ว่า จะได้บุญได้กุศลในการบริจาคเพื่อเด็กกำพร้าอนาถา มีผู้จัดเลี้ยงอาหารและบริจาคเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่เด็ก บางครั้งจนเกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาเด็กกล่าวคือเด็กได้รับการสนองความต้องการทางด้านร่างกาย ครบถ้วน แต่ความต้องการทางด้านจิตใจอารมณ์ และสังคม ยังไม่ได้รับเท่าที่ควร เด็กยังขาดความรักความอบอุ่นทางจิตใจที่สมควรได้รับ เช่น การจับต้องสัมผัสที่ชดเชย จากการเป็นเด็กกำพร้า อนาถา ซึ่งยังไม่มีบริการใด ๆ ที่สามารถชดเชย สิ่งเหล่านี้แก่เด็กได้

3.4 การบริหารงานบุคคล : ควรให้มีการปรับเพิ่มอัตรากำลังบุคลากรในฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายการศึกษา โดยเฉพาะตำแหน่งที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการของของเด็ก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และฝ่ายสังคมสงเคราะห์ คือ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่พัฒนาเด็ก เพื่อทำหน้าที่กระตุ้น ส่งเสริม ให้เด็กเกิดการพัฒนา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้าน บุคลิกภาพ สามัญสำนึก ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแสดงออกในรูปแบบของความสุภาพเรียบร้อย ความมีจริยธรรม และการเห็นคุณประโยชน์ของส่วนรวม ตำแหน่งเจ้าหน้าที่พลศึกษา และนันทนาการ เพื่อฝึกสอนการเล่นกีฬาแต่ละประเภทให้แก่เด็กโดยทั่วถึง การออกกำลังกายที่ถูกต้องและการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของกีฬา คุณค่าของการบริหารร่างกาย ที่มีต่อส่วนตัว ส่วนรวม และสามารถเลือกรับกิจกรรมด้านความบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจที่ถูกต้อง รวมทั้งการเข้าถึงศิลปะและความสวยงาม เพื่อกล่อมเกลาอารมณ์จิตใจ ซึ่งเด็กในสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่มีความขาดแคลนในเรื่องเหล่านี้

การบรรจุแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อทำงานกับเด็กในสถานสงเคราะห์ ควรพิจารณาคัดเลือกผู้ที่เหมาะสม ทั้งความประพฤติ คุณลักษณะทางอารมณ์ จิตใจ และมีคุณธรรม มีความโอบอ้อมอารี เป็นผู้มีใจรักเด็ก มีคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่ และเป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก ควรกำหนดมาตรการและวางระบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ระดับล่าง โดยเฉพาะผู้เพิ่มปฏิบัติงานใกล้ชิดกับเด็ก เช่น พ่อบ้านแม่บ้าน พี่เลี้ยง ควรใช้เวลาอยู่กับเด็กเพื่อดูแลเด็กตลอดเวลา เช่น การเป็นพี่เลี้ยงเวร หรือพ่อบ้าน-แม่บ้าน ตลอด 24 ชั่วโมง ควรจัดระบบผลัดเปลี่ยน จากวันละ 8 ชั่วโมง หรือ 12 ชั่วโมง เพื่อป้องกันความอ่อนล้า และความเหน็ดเหนื่อย อันมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้

3.5 รูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมของสถานสงเคราะห์เด็กที่ควรจะเป็น กลุ่มตัวอย่างได้มีข้อเสนอแนะรูปแบบของสถานสงเคราะห์เด็กที่ควรจะเป็น ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นและข้อเสนอแนะรูปแบบการให้บริการที่เหมาะสม ว่าชีวิตประจำวันของเด็ก ควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ บางคน มีความเห็นว่าไม่ควรจะแยกสถานสงเคราะห์เด็ก เป็น ชาย – หญิง ควรจะให้เด็กอยู่รวมกัน ประกอบกิจกรรมประจำวันร่วมกัน แยกเพียงอาคารพักให้เด็กมีอิสระในการพบปะ สร้างความรู้จักคุ้นเคย เพราะเมื่อถึงวัยอันควร โดยเฉพาะในวัยประกอบอาชีพ ทั้งชาย-หญิง จะต้องอยู่ร่วมกันโดยธรรมชาติ การอยู่ร่วมกัน ทำให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติ คุณลักษณะ การเปลี่ยนแปลง การแสดงออก ทัศนคติระหว่างเพศ การสังสรรค์ การสมาคม และการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เมื่อออกไปประกอบอาชีพภายนอกสถานสงเคราะห์ ไปอยู่ในชุมชน หรือไปดำรงชีวิตในสภาพสังคมปกติ จะได้ไม่มีปัญหาในการปรับตัว การเรียนรู้เมื่อโตขึ้นหลังจากพ้นจากการอุปการะ ทำให้เด็กเสียโอกาส ขาดการเรียนรู้ เมื่อโตขึ้นจะมีผลทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีความเข้าใจคนอื่น หรืออาจไม่เข้าใจ คุณลักษณะของตัวเองด้วย โดยการอยู่ร่วมกันดังกล่าว จำเป็นต้องมีการวางกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมไม่เข้มงวด หรือหย่อนยานเกินไป ตลอดจนต้องมีการควบคุม ดูแล ความเป็นอยู่ในลักษณะพอเหมาะพอควร ให้มีความเป็นอิสระในความเป็นอยู่ประจำวัน ตามสมควรและเหมาะสม การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในแนวทางชีวิตของแต่ละคน เช่น การวางพื้นฐานในชีวิตประจำวันแก่เด็ก ตั้งแต่การรับประทานอาหาร เครื่องนุ่งห่ม บริการด้านสุขภาพอนามัย ความต้องการทางร่างกาย และจิตใจ ควรให้เด็กได้รับในสัดส่วนที่เท่าเทียม หรือใกล้เคียงกัน เพื่อให้เด็กเจริญเติบโตและมีพัฒนาการไปพร้อมกันทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

3.6 ปัญหาอุปสรรค หรือความสำเร็จของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสของจังหวัดปัตตานี

กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่า การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสของจังหวัดปัตตานี ไม่ได้ล้มเหลว แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้มีสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

3.6.1 การให้การสงเคราะห์เด็ก เดิมสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี อุปการะเด็ก ทั้งเพศชายและหญิง แต่ปัจจุบันรับเฉพาะเด็กหญิง ทำให้เด็กไม่มีโอกาสพบปะเรียนรู้และเข้าใจในธรรมชาติของกันและกัน ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนา ทางด้านสังคม และด้านสวัสดิการ นอกจากนั้น การแยกเด็กทำให้เด็กบางคนที่มีพี่สาวหรือน้องชายหรือทั้งพี่และน้องไม่สามารถมาอยู่รวมด้วยกันได้ เพราะการที่เด็กได้มีโอกาสได้อยู่ร่วมกันทำให้เด็กอุ่นใจ และมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เพราะมีพี่คอยดูแลหรือมีน้องเป็นเพื่อน ทำให้อุ่นใจ ไม่โดดเดี่ยว

มีปัญหาสามารถปรึกษาหารือกันได้ เมื่อรู้สึกสบายใจ ก็มีผลต่อจิตใจและด้านอื่น ๆ การที่รับเฉพาะเด็กหญิง ทำให้ต้องแยกเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกโดดเดี่ยว ว้าเหว่ มีปัญหาต้องเก็บกดไว้เองตามลำพัง

3.6.2 การแก้ปัญหาให้กับเด็ก เมื่อเด็กประสบปัญหา ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ไม่อาจแก้ปัญหาให้เด็กได้ เช่น ปัญหาความขัดแย้ง หรือปัญหาทะเลาะวิวาทกับเพื่อนหรือปัญหาอื่น ๆ ซึ่งจะต้องตัดสินด้วยหลักฐานและความถูกผิดที่ชัดเจน บางกรณีถ้าแก้ปัญหาไม่ตรงประเด็นอาจมีผลกระทบต่อเด็กได้ นอกจากนั้น การดูแลความปลอดภัยในทรัพย์สินสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวที่มีค่า ประเภทเงิน วิทยุ เทป เครื่องเล่นเทป กล้องถ่ายรูป ฯลฯ จะถูกลักขโมยหรือถูกงัดตู้เก็บสิ่งของกันเอง และไม่สามารถหาเด็กหรือบุคคลที่ลักขโมยได้

3.6.3 พ่อบ้านแม่บ้านบางคน ไม่ได้อยู่ประจำอาคารพักตลอดเวลา ไม่สนใจปัญหาความเป็นอยู่ของเด็ก มีปัญหาต้องแก้ไขกันเอง การที่พ่อบ้านแม่บ้านไม่อยู่จึงไม่ทราบมูลเหตุของปัญหา การตัดสินหรือแก้ปัญหาบางกรณีขาดความเป็นธรรม

3.6.4 ปัญหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและความตั้งใจในการดูแลเด็ก แต่เดิมการรับบุคลากรผู้ดูแลเด็ก คือ ตำแหน่ง พ่อบ้าน แม่บ้าน พี่เลี้ยง จะรับผู้จบการศึกษาในระดับชั้นประถมปีที่ 4 เท่านั้น ต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นผู้จบชั้นประถมปีที่ 6 จึงไม่มีความสามารถ หรือความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาเด็กเท่าที่ควร ขาดทั้งทักษะความรู้ด้านการปกครอง ดูแล และอบรมด้านจิตใจ การป้องกันและแก้ไขปัญหา บางคนขาดสามัญสำนึกที่ดี ต่อเด็กของสถานสงเคราะห์ ไม่ปฏิบัติต่อเด็กในทางที่ควรจะเป็น ใช้อำนาจเกินขอบเขตต่อเด็ก เนื่องจากการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ บางอาคารพักจัดให้คนรถ คนครัว คนงาน หรือคนสวน มาทำหน้าที่แม่บ้าน พี่เลี้ยง ปกครองดูแลเด็กในหอพักจำนวน 40-50 คน ขาดทักษะในการปฏิบัติงานทำให้การคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพของเด็กได้ไม่ดีเท่าที่ควร

นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่บางคนมีคุณสมบัติไม่เหมาะสม ในการคุ้มครองดูแลเด็ก ทั้งยังสร้างปัญหาให้แก่เด็ก ทำให้เด็กถูกกดดันโดยไม่สามารถหาทางออกที่เหมาะสมได้ เช่น การยักยอกหรือการเบียดเบียนสิทธิอันพึงมีพึงได้ของเด็ก การนำเด็กไปใช้งานส่วนตัวมากเกินควร โดยปราศจากค่าตอบแทน มีพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างไม่ดีแก่เด็ก เช่น เมาเหล้าแล้วก้าวร้าว พูดจาหยาบคายกับเด็ก ใช้เวลาราชการไปทำงานส่วนตัว นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องบางคน เช่น แม่บ้าน พยาบาล ครู ขาดความตั้งใจในการดูแลสวัสดิภาพ ความเป็นอยู่ และปัญหาที่ควรแก้ไขของเด็ก

3.6.5 การขาดแคลนนักสังคมสงเคราะห์และบุคลากรด้านอื่น ๆ การที่มีนักสังคมสงเคราะห์ เพียง 1 คน ต่อเด็กประมาณ 100 คน หรือบางช่วงเวลาไม่มีเลย ไม่สามารถให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาได้ดีเท่าที่ควร การจัดสวัสดิการสังคมให้แก่เด็กในส่วนของการแก้ไขปัญหาและ

การปรับสภาพจิตใจ ตลอดทั้งการให้คำปรึกษาแนะนำ จึงยังมีส่วนบกพร่องและไม่เพียงพอ

3.6.6 สวัสดิการด้านอื่น ๆ เช่น การพักอาศัย การกินอยู่หลับนอน และความปลอดภัยจากบุคคลภายนอก อยู่ในระดับดีพอสมควร

4. ข้อเสนอแนะในการจัดสวัดิการสังคมให้แก่เด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี

4.1 สนับสนุนให้เด็กอยู่กับครอบครัว มากกว่าจะรับเข้าอุปการะในสถานสงเคราะห์ โดยให้สถานสงเคราะห์ หรือสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จ่ายเงินสนับสนุนแก่ครอบครัว เป็นเงิน เดือนละ 1,000 - 2,000 บาท พร้อมสิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การศึกษา เป็นต้น เพราะนอกจากไม่ต้องแยกออกจากครอบครัวแล้ว เด็กยังมีโอกาสเล่าเรียนตามความรู้ ความสามารถ และ สามารถประหยัดงบประมาณได้มากกว่าการรับเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ ส่งเสริมให้สถานสงเคราะห์ สามารถให้การสงเคราะห์ ช่วยเหลือเด็ก ได้จำนวนมากขึ้นต่อปี นอกจากการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือปัจจัยสี่ แล้ว ควรมีการสนับสนุนด้าน การศึกษา การฝึกอาชีพ ส่งเสริมการสร้างอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ เลี้ยงครอบครัว และส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีในสังคม

4.2 สนับสนุนให้กระบวนการปฏิบัติงานเป็นไปโดยต่อเนื่อง หากมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ควรมีการคัดเลือกหรือกลั่นกรองเพื่อความเหมาะสม

4.3 ปรับปรุงมาตรการด้านกฎหมายและนโยบายสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม โดยควรมีการปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติตามระเบียบ และมีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงาน

4.4 พัฒนาระบบการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานด้านการสงเคราะห์เด็ก ให้เป็นไปด้วยความรอบคอบ ละเอียดอ่อน ใช้ความเข้าใจ มีความต่อเนื่อง และจริงใจกับการแก้ไข เป็นกรรมวิธี ที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นโดยไม่รู้สึกตัวว่า ต้องทำตามข้อกำหนดหรือตามคำสั่ง

4.5 มีการปฏิบัติงานเชิงรุก และพัฒนารูปแบบวิธีการให้บริการ การสร้างเครือข่ายของการให้บริการให้ รวดเร็ว ทั่วถึง เป็นธรรม และทันเหตุการณ์ มีการให้บริการอย่างเป็นระบบ ใช้บริการได้ง่าย รวดเร็ว และสามารถแก้ปัญหาได้จริง วิธีการดำเนินงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เอื้อประโยชน์แก่ผู้รับบริการสูงสุด

4.6 มีการพัฒนาระบบข้อมูล บันทึกข้อมูลการให้บริการ และประวัติการให้บริการแต่ละราย ไว้ในเป็นระบบ เพื่อการประเมินและติดตามผลการให้บริการ รวมทั้งพัฒนาบริการที่ให้แก่เด็ก

4.7 ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ และการพึ่งพาตนเองของเด็ก

4.8 นักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการนี้ ควรเป็นผู้ที่มีความตั้งใจ อดทน เสียสละ และมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาของเด็ก

4.9 ส่งเสริมความเข้มแข็งของเด็ก ครอบครัว ชุมชน สังคม ให้พึ่งพาและแก้ไขปัญหาของตนเอง จัดมาตรการ แผนงาน กิจกรรม โครงการด้านสวัสดิการสังคมอย่างมีระบบ และบริหารจัดการให้เป็นรูปธรรม ทั้งงานสงเคราะห์ ฟื้นฟู และพัฒนาผู้รับบริการ ครอบครัว และสังคม

4.10 ผู้บริหารต้องเป็นนักประสานงาน และนักบริหารจัดการที่ดี มีความตั้งใจ จริงใจ เข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก สามารถศึกษา และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ และวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็ก เสริมสร้างความสามัคคี เพื่อให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้ จะต้องมีการประสานงาน มีส่วนร่วมและร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ

4.11 มีการจัดระบบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แม่บ้าน และพี่เลี้ยง ซึ่งใกล้ชิดและใช้เวลาอยู่กับเด็กมากที่สุด ให้มีระยะเวลาปฏิบัติงานติดต่อกันต่อวันน้อยลง น้อยลง เช่น วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเด็กอยู่ประจำหอพักไม่ไปโรงเรียน อาจจัดเวรปฏิบัติงานเป็น 3 ผลัด ๆ ละ 8 ชั่วโมง หรือหากเป็นไปไม่ได้อาจเป็น 2 ผลัด ๆ ละ 12 ชั่วโมง เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้อยู่กับเด็กเพื่อดูแลความเรียบร้อยและป้องกันปัญหาได้ตลอดเวลา

4.12 ควรมีการให้รางวัลสำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ที่ตั้งใจปฏิบัติงานและทำงานสำเร็จ และมีการลงโทษข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ไม่ตั้งใจปฏิบัติงาน หรือมีปัญหาในการปฏิบัติงาน ควรให้มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนบุคลากรเพื่อความเหมาะสม เพื่อให้ทุกคนสำนึกตระหนักและพยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

4.13 ควรกำหนดมาตรการกวดขันแก่เจ้าหน้าที่ทั้งหมด ให้ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เหมาะสม

4.14 ควรหลีกเลี่ยงการลงโทษเด็ก แต่หากหลักเลี่ยงไม่ได้ควรให้เป็นไปด้วยเหตุผลและเหมาะสมแก่วัยและกรณีความผิด

4.15 มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบทั่วถึง

4.16 ควรสนับสนุนให้คนในครอบครัว ชุมชน องค์กรประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยร่วมกันสงเคราะห์ พัฒนา และเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของชุมชน ในการป้องกัน แก้ไขปัญหา พัฒนาสังคม เพื่อให้เด็กและครอบครัวของเด็กสามารถพึ่งพาตนเองให้ได้ต่อไป โดยที่องค์กรรัฐสนับสนุนคำแนะนำ วิชาการ และงบประมาณ

โดยสรุป ภาพรวมของเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการสังคมของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ได้แก่ เด็กอายุแรกเกิด - 18 ปี ซึ่งเป็นเด็กในครอบครัวยากจน เด็กกำพร้า เด็กปฐมวัย เด็กในครอบครัวทดแทน เด็กถูกละเมิดสิทธิ เด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ซึ่งจะเห็นว่าเป็นภารกิจที่กว้างขวางและครอบคลุมการสงเคราะห์เด็กทุกรูปแบบโดยจัดบริการด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพื่อมุ่งเน้นการสงเคราะห์ พัฒนา และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มีรูปแบบของการสงเคราะห์เด็กภายนอก คือ เด็กที่อยู่กับครอบครัว และการสงเคราะห์เด็กภายในสถานสงเคราะห์ ด้วยการพยายามปรับปรุงแนวทางในการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และปัญหาสังคม

การสงเคราะห์เด็กในระยะแรกเป็นการสงเคราะห์มุ่งเน้นการส่งเด็กเข้าสถานสงเคราะห์ ต่อมาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว และเน้นให้เด็กได้อยู่กับครอบครัวที่แท้จริงหรือครอบครัวทดแทน สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี จึงได้เน้นการดำเนินงานในรูปแบบของการสงเคราะห์เด็กในครอบครัว ซึ่งได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปีแม้ว่าจะไม่เพียงพอหรือสอดคล้องกับจำนวนเด็กหรือเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดก็ตาม การจัดทำโครงการส่งเด็กคืนครอบครัว ของสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี รวมถึงการจัดหาครอบครัวทดแทนแก่เด็กภายใต้การช่วยเหลือแบบครอบครัวอุปถัมภ์และครอบครัวอุปการะ

ในการปฏิบัติงานด้านการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี มีบุคลากร ทั้งที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับการอบรมมาแล้ว รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยหลักการและวิธีการสังคมสงเคราะห์ ส่วนมากจะเป็นการทำงานโดยวิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย มีกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง และนโยบาย ตลอดจนหนังสือสั่งการจากกรมประชาสงเคราะห์เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลบางตำแหน่งไม่เป็นไปตามกรอบอัตรากำลัง บางตำแหน่งมีการใช้ข้าราชการด้านอื่น ๆ เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น ตำแหน่งเจ้าพนักงานประชาสงเคราะห์ นักประชาสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล หรือเจ้าหน้าที่ธุรการ เป็นต้น

การปฏิบัติงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีและสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ในด้านเด็ก ดำเนินงานโดยงบประมาณของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้รับจัดสรรจากกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ศูนย์อำนวยการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยมีภาคเอกชนสนับสนุนการดำเนินงานบ้างแต่มีไม่มากนัก การปฏิบัติงาน

ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์โดยเน้นให้เด็กได้อยู่กับครอบครัวมากขึ้น เน้นครอบครัวอบอุ่น ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวตนเอง ครอบครัวอุปถัมภ์หรือครอบครัวอุปการะ ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ให้เร็วขึ้นและสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการสร้างเครือข่ายการทำงาน โดยประสานกับองค์กรเอกชน ชุมชน ตลอดจนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมประชาสงเคราะห์ปรับปรุงนโยบายที่มุ่งให้ความเป็นอิสระแก่สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานีและสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ในการดำเนินงาน ภายใต้กรอบนโยบาย แต่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับพื้นที่บริการของตน โดยการจัดทำโครงการใหม่ ๆ มีการระดมความคิด ระดมทุน เช่น มีการส่งเด็กออกไปเรียนภายนอกสถานสงเคราะห์ แทนที่จะเรียนในโรงเรียนภายในสถานสงเคราะห์ ดังแต่ก่อน หรือการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงาน โดยการมอบอำนาจให้ประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี ปฏิบัติราชการแทนในบางกรณี